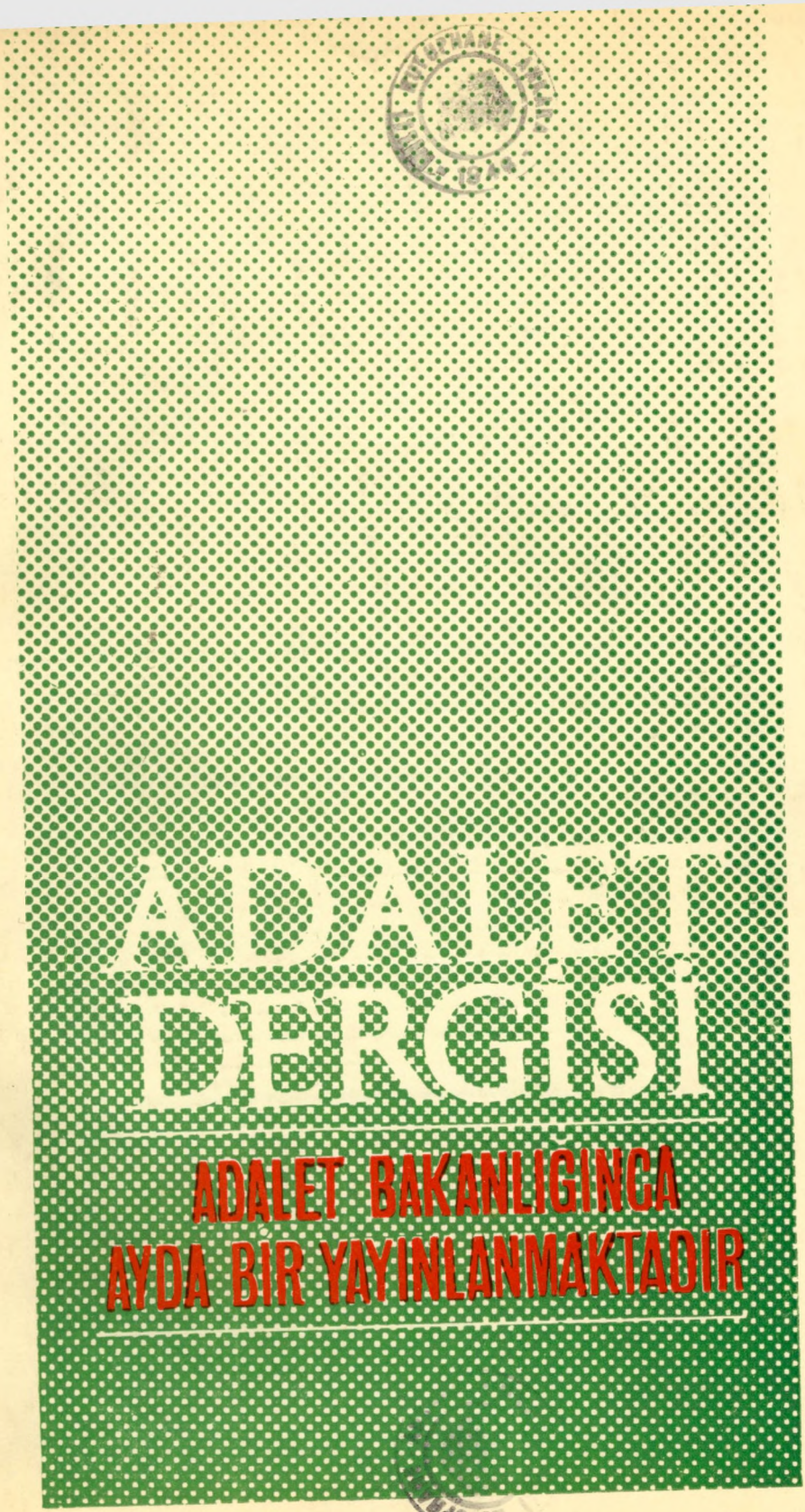

Yıl : 61 Mayıs 1970 Sayı : 5

Yüksek Seçim Kurulu tarafından bastırılıp, Bakanlığımıza devredilmiş bulunan İlke Kararlarını havi kitapların, dönemleri ile satış fiyatları aşağıda gösterilmiştir.

Bu kitapların satışları ; Bakanlığımızca, diğer yayınların satışları gibi yapılmaktadır.

Sıra No.	Dönem veya yılı	Bedeli
1	Mayıs 1961 — Şubat 1962	2.90 TL.
2	Kasım 1962 — Şubat 1964	7.90 »
3	1964 — 1965	5.75 »
4	1966	2.90 »
5	1967	2.45 »
6	1968	8.00 »
7	1969	15.00 »

282

17 Haziran 1970

Devlet Nüshası

ADALET DERGİSİ

Yıl : 61 Mayıs 1970 Sayı : 5

İ Ç İ N D E K İ L E R

İncelemeler : Sayfa

Ali Himmet BERKİ : Miri Araziye Ait İntikal Kanunları 281
Nuri Kaya IŞIKLAR : Av Tüfeklerinin Zoralımı 290
Nihat İNAL : Nafaka Hukuku 297
Talih UYAR : Uygulamada İhmal Edilen Bir Hüküm; Trafik Kanunu Madde 50 ve Düşündürdükleri 304

Tercümeler :

Dr. İskender TEPEBAŞILI : Hukuk ve Ahlâk Karşısında Kalıp Nakli 312

Tenkitler :

Hamdi ÖNDE : Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 1974/2056 Sayılı 8/4/1963 Günlü Kararı İle Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 1966/8—799 Esas ve 727 Karar Sayılı 6/11/968 Günlü Kararları Üzerinde Düşünceler : 328

Tahliller :

İhsan ÖZMEN : 766 Sayılı Tapulama Kanununun 94. Maddesi Üzerinde Bir İnceleme 331

Kronik :

Avni ÖZENÇ : Hukuk Yayınları 339

ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

297

A D A L E T D E R G İ S İ

ADALET BAKANLIĞINCA AYDA BİR YAYINLANIR

BASIN KANUNUNA BİR MADDE EKLENMESİNE DAİR 6026 SAYILI KANUNA GÖRE İDARE EDEN :
AVNİ ÖZENÇ

ADALET DERGİSİNDE YAYINLANACAK TÜRK HUKUK UYGULAMASINDA YARARLI GÖRÜLEN İLMÎ İNCELEMELERİN SAYFASINA 25, TERCÜME YAZILARIN SAYFASINA 20, TENKİT, TAHLİL, KRONİK, MESLEKÎ VE DERLEME GİBİ YAZILARIN SAYFASINA 15 LİRA ÜCRET ÖDENİR.

ADALET DERGİSİNDE YAYINLANAN YAZILARDA BELİRTİLEN DÜŞÜNCELER YAZI SAHİPLERİNE AİTTİR.

ADALET DERGİSİNİN SAYISI 2 LİRA, YILLIK ABONESİ 24 LİRADIR.

ABONE OLMAK İSTEYENLER, ABONE BEDELİNİ, BULUNDUKLARI YER MALİYESİNE YATIRARAK KARŞILIĞINDA ALACAKLARI MAKBUZU, DOĞRUDAN DOĞRUYA BAKANLIK YAYIN MÜDÜRLÜĞÜNE GÖNDERMELİDİRLER.

292
244

MİRÎ ARAZİYE AİT İNTİKAL KANUNLARI

Yazan : Ali Himmet BERKİ

Giriş :

Bundan evvel bu dergide 975 tarihinden başlayarak 21 Şubat 1328 tarihli Kanuna kadar muhtelif zamanlarda neşrolunan İntikal Kanunlarını izah etmiştik. Bu yazıda 21 Şubat 1328 tarihli Emvali Gayri Menkule İntikalât Kanununu izah edeceğim. (1) Hatırımda kaldığına göre bu kanun 21 Şubat 1328 tarihinde mer'iyete başlamıştı. Bu kanunun metnini meşhur âlim merhum Mahmut Es'at efendi tarafından kaleme alınmıştı. Muhtasar ve münakkah olduğundan bazı hükümleri misallerle izaha muhtaçtır. Bu kanundaki bazı tâbirler avukatların, hâkimlerin Tapu kayıtlarında ve benzeri vesikalarda tesadüf edecekleri tâbir ve mefhumlardır.

Bu kanunun mer'iyet tarihi ile Medenî Kanunun mer'iyet tarihi arasında vukubulan intikal meselelerinde mezkûr kanun tatbik edilecektir. Kanun 12 maddeden ibarettir. Madde madde gözden geçirmek, maddelerin ihtiva ettiği hükümleri anlamak bakımından faideli olacağından bu tarzı tercih ediyoruz.

Madde 1 — Bir kimse vefat ettikte uhdesinde bulunan Arazii mirîye ve mevkufe (2) atiüzzikr derecat üzerine bir veya müteaddit eşhasa intikal eder ve anlara eshabı hakkı intikal denir.

Bundan evelki yazıda da kaydettiğimiz gibi mülkiyetin intikaline veraset ve tasarruf hakkının intikaline hakkı intikal denir. Veraset ve intikal mefhumları ayrı ayrı şeyler olduğundan başka başka tâbirlerle ifade olunmuştur.

Madde 2 — Eshabı intikalin birinci derecesi müteveffanın füruu, yani evlâd ve ahfadıdır. Bu derecede hakkı intikal, evvel emirde evlâda ve badehu anlara halef olmak üzere ahfada ve evlâdın ahfadına aittir.

---

1) Bu Kanun İkinci Tertip «DÜSTUR» un beşinci Cildinin 145 inci sahifesinde münderiçtir. Miras ve Tatbikat adlı eserimizin sonuna da aynen geçirilmiştir.

2) Arazii emiriyeye «Mîri arazi» de denir. Rakabesi devlete ve tasarruf hakkı fertlere ait olan arazi'dir. Mîri arâzinin â'şar ve rüsûmu gibi menafii bir cihete tahsis edilmiş ise bu kabil araziye «arazii miriye mevkufe» edilmemiş ise, yalnız arazîi emiriye denir.

Binaenaleyh, müteveffanın hini vefatında berhayat bulunan her feri kendi vâsıtasiyle müteveffaya ittisal kesb eden fürûları hakkı intikalden iskat eder. Müteveffadan evvel vefat etmiş olan ferin fürûû kendi makamına kaim olurlar; yani ona intikal edecek hisseyi ahz ederler. Müteveffanın müteaddit evlâdı olup da cümlesi evvelce vefat etmiş bulunursa, her birinin hissesi kendi vâsıtasiyle müteveffaya ittisal kesb eden fürûa intikal eder. Evlâddan bazısı bilâ fürû vefat ettiği takdirde hakkı intikal münhasıran diğer evlâda veya onların fürûuna kalır. Batınlar taaddüt ettikçe hep bu usul ile muamele olunur. Evlâd ve ahfadın zükûr ve inası hakkı intikalde müsavidir.»

Şimdi bu hükümleri birer misal ile gözden geçirelim :

1329 da bir kadın veya erkek iki oğlu ile kızını bırakarak vefat etmiştir; mutasarrıf olduğu mirî arazî icareteyinli ve icarei vâhidei kadimeli musakkafat ve müstegallâtı vakfiye ile mukataai kadimeli müstegallâtı vakfiye dört sehim itibariyle birer sehim oğul ve kızlarına intikal eder.

İcareteyinli ve icarei vâhidei kadimeli musakkafat ve müstegallâtı vakfiye ile mukataai kadimeli müstegallâtı vakfiye aşağıda izah olunacaktır.

1330 tarihinde bir kadın veya erkek sağ bir oğlunu ve kendisinden evvel vefat eden kızının iki oğlu ile kızının bir oğlunu bırakmış olsa; altı sehim itibariyle üç sehim müteveffanın sağ olan oğluna ve halefiyet suretiyle birer sehim kızının iki oğlu ile ölü kızının oğluna intikal eder. Müteveffanın sağ olan oğlunun çocukları hakkı intikale nâil olmazlar.

Bir erkek veya kadın329 tarihinde vefat edip kendisinden evvel ölen oğlunun iki oğlu ile kendisinden evvel ölen oğlunun oğlunu ve yine kendisinden evvel ölen kızının kızı ile ölü kızının iki oğlunu bırakmış olsa; 12 sehim itibariyle ikişer sehim oğlunun iki oğluna ve dört sehim mukaddema ölmüş olan oğlunun ölü kızının oğluna ve iki sehim ölü kızının kızına ve birer sehim ölü kızının iki oğluna isabet eder.

Bu misallerden kanunun ikinci maddesinin ihtiva ettiği hükümler açıkca anlaşılmaktadır.

Madde 3 — Eshabı intikalin ikinci derecesi müteveffanın ebeveyni ile (Ana baba) anların fürûudur.

Ebeveynin ikisi de berhayat ise (sağ ise) müsavat üzere hakkı intikale nâil olurlar. Bunlardan biri evelce vefat etmiş bulunursa anın fürûu birinci derecede muharrer ahkâma tevfikan aledderacat makamına kaim olurlar. Fürûu bulunmadığı surette hayatta bulunan peder veya vâlide münhasıran hakkı intikale nâil olur.

Ebeveynin ikisi de evvelce vefat etmiş bulunursa, pederin hissesi kendi fürûuna, vâlidenin hissesi de kendi fürûuna aledderecat intikal eder. Şayet birinin fürûu yoksa anın hissesi «de» diğerinin fürûuna kalır.

Misaller :

Bir erkek veya kadın 1335 tarihinde ölerek yalınız babası ile anasını bırakmış olsa; Mesele iki sehimden olup bir sehim babaya ve bir sehim anaya isabet eder.

Bir kadın veya erkek 1339 da vefat edip, yalınız sağ olan babası ile kendisinden evvel ölen anasının sağ bir oğlu ve bir kızı ile daha evvel ölen oğlunun bir oğlu ile bir kızını bırakmış olsa; 12 sehim itibariyle 6 sehim babasına ve ikişer sehim anasının oğlu ve kızına ve birer sehim anasının ölü oğlunun bir oğlu ve bir kızına isabet eder.

Meteveffanın karısı, evlâd ve ahfadı olmayıp yalınız bir babası olup, anası kendinden evvel fürûu, yani evlâd ve ahfad bırakmaksızın vefat etmiş olsa, intikal hakkı münhasıran babaya aittir.

Bir kadın veya erkek vefat edip, baba ve anasıda kendisinden evvel ölmüş olup,babanın bir oğlu ile kendisinden evvel ölen oğlunun bir kızı ve bir oğlu ve ananın sağ bir oğlu ile bir kızı ve ölmüş oğlunun iki oğlu ve bir kızı bulunsa; yetmiş iki sehim itibariyle 18 sehim babanın oğlu ile 9 ar sehim ölü oğlunun kızı ve oğluna ve 12 sehim ananın sağ oğlu ile 12 sehim sağ olan kızına ve dörder sehim ananın evvelce ölen oğlunun iki oğlu ile bir kızına isabet eder.

Müteveffanın evlâd ve ahfadı olmayıp, ana ve babası kendisinden evvel vefat ederek, ananın fürûu olmayıp yalınız babanın bir oğlu ile iki kızı olsa; mesele üç sehim itibariyle bunlara birer sehim isabet eder.

Madde 4 — «Eshabı intikalin üçüncü derecesi müteveffanın ced ve ceddeleriyle anların fürûudur. Ana ve baba tarafından ced ve cedde-

ler hep berhayat iseler, müsavat üzre hakkı intikale nâil olurlar. Bunlardan biri evvelce vefat etmiş bulunursa, fürûu aledderecat anın makamına kaim olur. Fürûu yoksa ona isabet edecek hisse berhayat bulunup anın zevci veya zevcesi olan ced ve ceddeye intikal eder. Bu da berhayat değilse, anın fürûuna intikal eyler.

Ana veya baba cihetinden olan ecdat ve ceddat hayatta olmadıkları gibi ferûleri dahi mevcut değilse, diğer cihetteki ecdat ve ceddat veya ferûleri münhasıran hakkı intikale nâil olurlar. Bu madde mucibince ebeveyn veya ceddeyne halef olan ferûler birinci derecenin intikalinde muharrer olan ahkâma tâbi olurlar».

Şu hususu kayd edelim ki, bu maddenin müfadına (medlulüne) göre ced ve ceddelerden maksat bir derece ced ve ceddeler olup bunların, yani büyük baba ve büyük ananın baba ve analarının intikal hakları olmamak lâzım gelir. Ancak 30 Nisan 1335 tarihinde Şûrayı Devlet Umumî Hey'etince tefsir suretiyle hilâfına karar verilmiştir.

Şimdi maddenin ihtiva ettiği fıkraları sırasiyle misallerle izah edelim :

Bir erkek veya kadın 1340 da vefat edip yalnız babasının baba ve anasiyle, anasının baba ve anasını bırakmış olsa: maddenin ikinci fıkrası mucibince müsavat üzere intikal hakkına mâlik olduklarından dört sehim hesabiyle kendilerine birer sehim isabet eder.

Bir erkek veya kadın 1340 da vefat edip, babasının babasını ve anasının babasiyle anasının anasının iki kızını terk etmiş ve babasının anası fürû bırakmaksızın evvelce vefat etmiş olsa, mesele sekiz sehimden olup, dört sehim babanın babasına ve iki sehim ananın babasına ve birer sehim ananın anasının kızlarına isabet eder.

Bir kadın veya erkek vefat edip anasının anasiyle anasının babasının bir oğul ve kızını bırakmış, babasının ana ve babası evvelce fürû bırakmayarak ölmüş olsa; hakkı intikal ana tarafından cedde ile ceddin oğlu ve kızına aittir. Mesele dört sehimden olup iki sehim ananın anasına ve birer sehim ananın babasının oğul ve kızına kalır.

Müteveffanın babasının sağ oğlu ve bunun iki kızı ile ananın sağ bir kızı ile bunun bir oğlu ve bir kızı ve evvel ölmüş olan kızının iki oğlu ile bir kızı olsa; bunlar birinci derecenin intikalinde yazılı hükümlere tâbi olduğundan mesele 12 sehim itibariyle, 6 sehim babanın sağ oğluna ve üç sehim ananın sağ olan kızına ve birer sehimden üç sehim ananın ölü kızının oğullariyle kızına isabet eder. Babanın sağ olan oğlunun kız-

284

larına ve ananın sağ olan kızının kız ve oğluna asılları sağ olduğundan hisse verilmez.

Müteveffa, babasının oğlunun bir oğul ve iki kızı ile kızının iki kızını bırakmış olsa; (ki bunlar baba bir kardeşlerin çocuklarıdır), birinci derecenin intikalindeki hükümler veçhile mesele 12 sehimden olup, ikişer sehim babanın oğlunun oğul ve kızlarına ve üçer sehim kızının iki kızına kalır.

Müteveffa, babasının oğlu ile baba ve anasının oğlunun iki kızının ve anasının oğlunun iki kızını bırakmış olsa; Mesele sekiz sehim itibariyle le iki sehim babanın oğluna, birer sehim babadan ve birer sehim anadan olmak üzere ikişer sehim baba ve ananın oğlunun kızlarına ve birer sehim ananın oğlunun kızlarına isabet eder.

Ced ve ceddenin, yani babanın baba ve anasının ve ananın baba ve anasının fürûlarında birinci derecedeki intikal hükümleri câri olacağından sağ fürûlar kendi fürûlarını iskat ve ölmüş olan fürûların hisseleri halefiyet suretiyle kendi fürûlarına intikal edecektir.

Verdiğimiz misallerden anlaşılacağı için, ced ve ceddelere ait misaller vermeye lüzum görmedik.

Madde. 5 — Birinci ve ikinci ve üçüncü derecedeki fürûdan hangisi müteaddit cihetlerden hakkı intikale nâil olursa cümlesini ahz eyler.» Meselâ bir kimse, 1335 de vefat edip oğlunun oğlunun oğlu ile kızının kızının oğlu ve kızını terk etse, mesele dört sehimden olup ikisi babadan ve biri anadan olmak üzere üç sehim oğlun oğlunun oğluna bir sehim kızının kızının kızına isabet eder. oğlun oğlunun oğlu iki cihetten hisse almış olur. Şu ciheti açıklayalım ki, oğlun oğlunun oğlu iki tarafdan hisse alması, babasının halasının kıziyle evlenip bu kızdan dünyaya gelmiş olmasındandır.

Müteveffa, babasının bir oğlu ve baba ve anasının bir kızı ile anasının bir kız ve bir oğlunu bırakmıştır. Mesele dört sehim itibariyle birer sehim babanın oğluyla ananın oğluna ve bir sehim babadan ve bir sehim anadan olmak üzere iki sehim baba ve ananın kızına isabet eder. Ve kız müteaddit cihetden hisse almış olur.

Baba ve ananın baba ve analarının fürûlarında da hüküm böyledir.

Madde. 6 — Mevaddı sâbıkada muharrer derecatdan mukaddemi mevcut iken muahharı hakkı intikale nâil olamaz. Şu kadar ki, müte-

veffanın evlâd ve ahfadı olduğu halde anası ve babası veya bunlardan biri mevcut ise, südüs (altıda bir) hissesi bunlara intikal eder.»

Misaller :

Bir kimse vefat edip bir oğlu ile kızını ve baba ve anasının babasını terk etse, intikal hakkı münhasıran oğul ve kıza ait olup baba ve anasının baba ve anasına bir şey intikal etmez.

Bir kimse vefat edip oğlu ile baba ve anasını terk etse, 12 sehim itibariyle 10 sehim oğluna ve birer sehim ana ve babasına intikal eder.

Bir kimse vefat edip, babasiyle oğlunun iki kızını terk etse, mesele 12 sehimden olup iki sehimi babaya ve beşer sehim müteveffanın oğlunun kızlarına intikal eder.

Madde. 7 — Müteveffanın zevc veya zevcesi birinci derecedeki hakkı intikal eshabiyle içtima ettikde rubû (dörtde bir) hisseye ve ikinci derecedeki hakkı intikal eshabiyle veya ced ve cedde ile içtima ettikde nısıf (yarım) hisseye nâil olur. Eğer dördüncü madde mucibince ced ve cedde ile beraber anların fürûu da hakkı intikale nâil olmak icab ediyorsa, işbu fürûa isabet edecek hisseyi dahi zevc veya zevce ahz eder.

Birinci ve ikinci derecedeki eshabı intikalden veya ced ve ceddeden hiç biri bulunmazsa zevc veya zevce münhasıran hakkı intikale nâil olur.»

Misaller :

Bir kadın vefat edip kocasiyle bir oğul ve kızını terk etse; mesele 8 sehim itibariyle iki sehim kocaya ve üçer sehim oğul ve kıza intikal eder.

Bir kimse vefat edip, karısı ile babasını ve oğlunun oğlunu terk etse; mesele 12 sehim itibariyle üç sehim karıya, iki sehim babaya ve yedi sehim oğlun oğluna intikal eder.

Bir kimse vefat edip, karısı ile baba ve anasını ve bir de oğlunu terk etmiş olsa; mesele 12 sehim itibariyle üç sehim karıya ve birer sehim ana ve babaya ve yedi sehim oğla intikal eder.

Bir kimse vefat edip karısiyle baba ve anasını terk etse ;mesele dört sehimden olup, iki sehim karıya ve birer sehim baba ve anaya kalır.

Bir kimse vefat edip karısiyle anasını ve babasının oğlunu terk etse; mesele dört sehimden olup, bir sehim anaya ve iki sehimle babanın oğluna düşecek bir sehim ki cem'an üç sehim karıya intikal eder.

Madde. 8 — Mevaddı sâbıka ahkâmı icareteyinli ve icarei vâhidei kadimeli musakkafat ve müstegallâtı vakfiyye ile mukataai kadimeli müstegallât hakkında dahi câridir. »

Bu madde anlaşılmak için vakıflarda icarei vâhide, icareteyn, icarei vâhidei kadimeli musakkafat ve müstagâllatı vakfiyye ile mukataai kadimeli müstegallât mefhumlarını bilmek lâzımdır. Genç hâkim ve avukatlarımız bu mefhumları bilmeyebilirler. Halbuki çok defa tatbikatda bunlarla karşılaşırlar Tapu kayıtlarında «icareli», «icareteyinli», «mukataalı» tâbirlerine çok tesadüf olunur.

İcarei vâhideli vakıf : alelâde, bir sene veya daha fazla bir müddetle usulüne tevfikan tâlibine kiraya verilegelen vakıflardır. Müddet son bulunca tekrar tâlibine icar olunur. Bu nevi vakıflarda intikal bahis mevzuu değildir.

İcareteyinli vakıf : Vakıflar adlı eserimizde bu müessesenin sebebi ihdası, şartı ve mahiyeti hakkında verdiğimiz tafsilât dairesinde bir vakıf bina yanar veya harap olurda yeniden yapmak için vakıfda kudret olmazsa peşin ve beş sene vermek üzere müeccelei ücret mukabilinde isteklisine icar olunan vakıftır. Şöyle ki, bir vakıf bina harap olurda vakfın da imara kâfi parası mevcut olmadığı ve ücrete mahsuben imar etmek üzere alelâde icare ile isticara tâlip bulunmadığı tahakkuk edip icareteyn ile bilâ müddet icarı vakıf hakkında menfaatli olduğu tebeyyün ettiği suretde, hâkimin izni ile o binanın imarına sarf olunmak üzere «icarei muaccele» yani peşin ücret namiyle binanın kıymetine yakin bir meblâğ ile isticara tâlip olan kimseden alınıp, her sene nihayetinde verilmek üzere cüz'i bir meblâğ ücret tâyin olunur. Bu vakıflara icareteyinli denmesi peşin ve müeccel iki ücret tâyin olunması münasebetiyledir.

İcarei muaccele namiyle müstecirden peşin olarak alınan para, harap olan binanın i'marına sarf olunarak mâmur olduğu halde müstecire teslim olunur. ve müstecir bilâ müddet bu yerde tasarruf eder. ve bu yer vefatında intikal kanunları mucebince vârislerine intikal eyler. İcareteyinli vakıflarda, bina da arsası da vakıftır, ve mutasarrıf müstecir hükmündedir.

İcarei vâhidei kadimeli vakıflar : icarei vâhide ile, yani alelâde icar olunagelmekte iken müstecirin icare müddeti içinde bazı bina ve su tesisatı gibi şeyler yaptıklarından dolayı mutazarrır olmamaları mülâhazası ile müddet hitamında müzâyedeye çıkarılmayıp muayyen bir üc-

retle müstecirler ve vefatlarında da vârislerinin yedinde bırakılan vakıflardır ki, usulü meşruasına muhalif olarak kabul olunmuştur.

Mukataai kadimeli müstegallâtı vakfiyye : Usulü dairesinde mukataa, yani icarei zemine bağlanıp henüz üzerine bina inşa ve ağaç gars edilmeyen vakıf arsalardır ki, bunlar da intikale tâbidir. üzerine bina yapılmış veya ağaç dikilmiş ise, bunlar mülk olup binaya ve ağaca tâbi olur ve bu gibi mukataalı bina ve ağaçlarda intikal ceryan etmeyip tamamen mülk hükümleri ceryan eder.

Tapu kayıtlarından bir vakfın icareteyinlimi, mukataalımı mukataalı ise hangi neviden olduğunu anlamak dikkate muhtaçtır. Emvali gayrimenkulenin intikalâtı hakkındaki kanuna gelinceye kadar icarei vâhide kadimeli namiyle bir tâbir mevcut değildi.

Madde. 9 — Hududu intikaliyenin maddei sâbıka mucebince tevsiinden dolayı musakkafat ve müstegallâtı vakfiyyenin icarei hâliye ve mukataatı kadimeleriyle arazii mevkufenin bedeli öşür mukataaları vergi kıymetlerine nisbetle binde yüz paradan dûn ile o miktara iblağ olunacaktır.

Arazii mevkufe için yeniden tahsis olunacak mukataalar dahi işbu nisbete tatbik edilecektir. Bundan başka, usulü sâbıkaya tevfikan haddi intikali tevsî ettirilmemiş olan musakkafat ve müstegallâtı vakfiyye için vergi kıymetleri üzerinden binde otuz kuruş hesabiyle ifası lâzım gelen resmî tevsî altmış seneye taksim olunarak senevî binde yarım hesabiyle ifa olunacaktır.»

Bu madde tatbik kabiliyeti çok zor olan bazı hususları ihtiva etmektedir. Nitekim öyle olmuştur. Ne yazık ki, icareteyn ve icarei kadime ve mukataa usulleri vakıfların şunun bunun eline geçmesine veya telâfisi gayrıkabil zararına sebep olmuştur. İcareteyn ve mukataa, Vakıflar Kanunu ile lâğiv edilerek cüz'î tâvizler karşılığında mutasarrıflarının mülkiyetine geçirilmiş ise de, bu, vakıfların uğradığı son darbe olmuştur. Yalnız İstanbul'da cüz'î bir bedel mukabilinde mutasarrıfların mülkiyetine geçirilen yüz otuz bin gayrımenkuldür.

Madde. 10 — Şartı vâkıf mucebince hududu intikaliyesi daha vâsi olan vakıflarda kemakân şarta riayet olunacak ve icarâtı muhassasa haliyle ipka edilecektir.»

Bazı vakıflar, icareteyn usulünü faydalı bir şey zannederek vakıflarının icareteyn usulü ile idaresini şart etmiş ve mutasarrıflarının vefatında kimlere intikal edeceğini tâyin etmiştir. Bu intikal hududu bu ka-

nunda yazılı intikal hududundan dar olabileceği gibi geniş de olabilir. Her iki halde vâkıfın şartına riayet olunmak lâzım gelir.

Bu ve bundan evvel izahına çalıştığımız kanunlarda gösterilen intikal hakkı sahiplerinden hiç biri bulunmazsa, Arazii emiriye mahlûl olunca Hazineye ve vakıf yerler mahlûl olunca vakfa rücû eder.

Düzeltme : Ali Himmet Berki tarafından yazılan 1970 yılı 2 sayılı Adalet Dergisindeki «Miri Arazide intikal Kanunları» başlıklı yazının 71 inci sayfasının 26 ncı satırındaki **1328** rakam **1284** olacaktır.

303

AV TÜFEKLERİNİN ZORALIMI

Yazan : Nuri Kaya IŞIKLAR
(Kiğı C. S. Yrd.)

Plân :

1 — Giriş.
2 — Silâhların Tasnifi.
    A — Taşınması Yasak Olan Silâhlar.
    B — Taşınması Yasak Olmayan Silâhlar.
3 — Mevzuat.
    A — Türk Ceza Kanununa Göre.
    B — Ateşli Silâhlar ve Bıçaklar Hakkındaki Kanuna Göre.
    C — Kara Avcılığı Kanununa Göre.
4 — Tatbikat.
5 — Sonuç.

I — GİRİŞ

Adliyemize intikal eden dâvalarda öldürme ve yaralama gibi olaylar umumiyetle av tüfekleri ile vukua gelmektedir. Av tüfeği ruhsatı idarece serbestçe sakıncası olmayanlara verilmektedir. Ruhsat vermede gaye ruhsat verilen şahsın avlanmasını temindir. Yani maksat tüfeğin namlusunun av hayvanlarına tevcih edilmesidir. Bugün namlu hayvanlardan çok insanlara tevcih edilmekte ve avlanan insan olmaktadır. Bunun önüne geçmek bugünkü mevzuatımız karşısında imkânsız hale gelmiştir. Evet idare av ruhsatı vermektedir ama bu yanlız avlanmayı temin içindir Bunun yanında birde av tüfeği taşıma ruhsatı vermelidir. Avlanmak için verilen avcılık ruhsatı ile ceza kanunumuzun tabiri ile memnu olmayan bir silâh olan av tüfeğini taşıma ruhsatı ayrı ayrı mevzulardır. Fakat bugün tatbikatta her ikiside bir tek ruhsatla idare edilmektedir.

Umumiyetle doğu bölgemizde her köylü vatandaşın evinde bir av tüfeği asılıdır. Tüfeği yetkililer görür fakat ruhsatlı da olsa ruhsatsız da olsa el süremezler. Çünki taşınması yasak değildir. Fakat içinde domuz güllesi (Tek gülle) tabir edilen mermi vardır. Uzun mesafedeki hedefini parçalar yok eder. Ayni hedefe küçük çapta bir tabanca ile ateş edilse belki mermisi bile ulaşmaz. Ve isabet etse bile öldürmez. Buna rağmen tabanca olduğu için zoralımına karar verilir. Üstelik taşıyan da ceza görür. Bu sebeble köylü vatandaşımız umumiyetle tabanca taşıma ihtiyacı hissetmez. Çünki av tüfeği omuzundadır ve bununla da gayesine rahatça ulaşmaktadır.

2 — SİLAHLARIN TASNİFİ :

A — Taşınması yasak olan silahlar :

Bu bölüme tabanca ve benzeri namlusu yivli ve setli olan ateşli silâhlar ile 6136 sayılı kanunun 4/1 maddesinde sıralanan sivri uçlu delici ve kesici aletler kama, hançer, saldırma, şişli baston, sustalı çakı, sivri uçlu ve oluklu bıçaklar bu kısma girer. Bunların kulanılması yapılması, taşınması, bulundurulması ve satılması cürüm veya kabahat teşkil eden eşyalardan olması sebebi ile bunlar herhangi bir şekilde bir ceza mahkûmiyeti olmasa bile zabt ve müsadere edilir. Kanunda emir hükmü budur.

B — Taşınması yasak olmayan silâhlar :

Bu kısma umumiyetle av tüfekleri ve taşıma ruhsatlı silâhlar girer. Bilhassa av tüfeklerinin taşınması ve bulundurulması suç teşkil etmez. Bunlara 3167 sayılı kara avcılığı kanununun 10. maddesine göre vilâyetlerde valiler kazalarda kaymakamlar tarafından avcılık ruhsatı verilir.

Yukarda yapmış olduğumuz ayrım bugün için yerleşmiş bir ayrımdır, Ceza Kanunumuzun yaptığı genel bir ayrımdır. Ateşli silâhlar kanunumuz ise ayrıca ateşli silâhlar ve ateşsiz silâhlar şeklinde bir ayrım yapmaktadır.

3 — MEVZUAT :

Bugün mevzuatımızda bahis konusu silâhlarımız için özel bir kanunumuz vardır, Bahsettiğimiz ateşli silâhlar ve bıçaklar hakkındaki kanunumuzdan ayrı olarak Türk ceza kanununun çeşitli maddeleri ve burada sözalımı kapsayan 36 ncı maddesi de 6136 sayılı kanuna paralel olarak silâhla işlenen cürümlerin cezasını ağırlaştırmakta ve suç aleti olan silâhın zoralımını emretmektedir. Ayrıca kara avcılığı kanununu da konumuzla ilgisi olması bakımından ele alıp hükümlerini münakaşa etmeye çalışacağız.

A — Türk ceza kanununa göre :

Bu kanunun 36 ncı maddesi aynen şöyledir :

(Mahkûmiyet halinde cürüm veya kabahatlerde kullanılan, veya kullanılmak üzere hazırlanan veya fiilin irtikabından husule gelen eşya fiilde methali olmayan kimselere ait olmamak şartı ile mahkemece zabt ve müsadere olunur).

Kullanılması yapılması, taşınması, bulundurulması ve satılması cürüm veya kabahat teşkil eden eşya bir ceza mahkûmiyeti olmasa ve faile ait bulunmasa bile mutlaka zabt ve müsadere olunur.

Taşınması memnu olmayan silâhların da ruhsatsız taşınması halinde zabt ve müsaderesine hükmolunur). Demektedir.

Maddenin son fıkrasını iyice tetkik ettiğimiz zaman fıkrada iki unsur olduğunu görürüz: Birinci unsur taşınan silâhın cinsi memnu olmayan silâh olacak, ikinci unsur ise bu silâh ruhsatsız taşınacak ruhsatsız av tüfeği taşıma halinde bu iki unsur bir araya gelmiş demektir. Bu maddenin metninde suçta kullanılacak veya kullanılmayacak diye bir kayıt yoktur. Bu gibi hallerde kanunun gerekçesini tetkik edip kanun koyucunun maddeye bu fıkrayı niçin ilâve ettiğini araştırmak lâzımdır.

Bu gerekçeyi tetkik ettiğimiz zaman kanun koyucu bunu şu şekilde izah etmektedir:

«Evvelce memnu olmayan silâhlar suçta kullanılmadıkları müddetçe zor alımına karar verilemiyordu, bu defa bunların zor alımlarını temin için maddeye bu fıkra ilave edilmiştir».

36 ncı maddeye son fıkranın eklenme sebebi budur.

B — 10/7/1953 tarihli 6136 sayılı kanuna göre :

Kanunun 4/1 maddesinde yasak olan silâhlarla 1 ve 2 nci maddesinde yasak olan ateşli silâhları saymıştır. Yalnız bunların imalini 437 4, 5 591, ve 3763 sayılı kanunalra tâbi kılmıştır.

Ayni kanunun 4/3 maddesinde münhasıran spor ve avda kullanılan ateşli silâhlarla bunların mermileri ve av levazımatından olan yahut tababet ve sanayide veya ziraatte kullanılan bıçaklarla benzerleri bu kanun hükmüne tâbi deyildirler denmiştirki mevzuumuz olan av tüfekleri bu fıkraya girmektedir. Kanunumuz av tüfeklerinin bu kanun dairesinde mütalaa edilemiyeceğini yani av tüfeklerinin bu kanuna girmediğini belirtmiştir.

C — Kara Avcılığı Kanununa Göre :

3167 sayı ve 1937 tarihli bu kanunun ceza kanunundan sonra çıkması ve hususî bir kanun olması sebebiyle yukarda bahsettiğimiz ceza kanunumuzun ilgili maddelerini bu kanun adeta yok etmiştir. Fakat bahsettiğimiz ceza kanununun yasak olmayan silâhlara dair çok açık hükümlerine rağmen bu kanunun hükümleri açık deyildir. Kara avcılığı kanununun ilgili maddesinin metnini dikkatlice tetkik ettiğimiz zaman da ima avlanma esnasında ve ruhsatsız avlanmaktan dolayı av tüfeklerinin

306

müsadere edilemiyeceğinden bahsetmektedir. Fakat tatbikatımızda kanunun bu hükmü geniş olarak tefsir edilmiş avlanma dışında av tüfekleri ile işlenen bütün suçlara bu madde tatbik edilmektedir ki bu kanunun daha doğrusu kanun koyucunun maksadını aşmaktan başka bir şey değildir. Bahsettiğimiz kanun maddesi aynen şöyle yazıyor :

(Avcılık izni av tezkeresi ile alınır. Bu tezkere vilâyetlerde valiler kazalarda kaymakamlar ve nahiyelerde müdürler tarafından verilir. herhangi bir yerden alınmış av teskeresi Türkiye'nin her yerinde avlanma için muteberdir.

Sürek avı gibi toplu olarak yapılan avcılıkta avcılara yardım için bulunacak kimselerden tezkere aranmaz.) demektedir. Ayni kanunun 21 nci maddesinde (Tezkeresiz avlananlardan 10 lira avlandıkları zaman tezkeresini yanında bulundurmayanlardan 1 lira hafif para cezası alınır. Bu gibilerin BU HAREKETLERİNDEN DOLAYI AV TÜFEKLERİ AYRICA MÜSADERE EDİLMEZ.) Demektedir. Maddenin yazmış olduğumuz son fıkrası iyice tetkik edildiği zaman içinde iki unsurun mevcut olduğunu görürüz :

a — Şahsın ruhsatsız avlanması veya teskeresini yanında bulundurmaması

b — Yakalanmanın avlanma esnasında vuku bulması lazımdır. Burada kanunun ruhu itibariyle ifade etmek istediği husus ruhsatsız avlanmaktır. Av tüfeğinde esas veriliş gayesi şahsın avlanmasını temindir. Fakat bugün için bu maddenin tatbikatında birçok mahsurlar çıktığı meydandadır. Ruhsatsız avlanmakla, Ruhsatsız tüfek taşımak veya ruhsatsız tüfekle nasıl olursa olsun adam öldürmek fiillerini ayni anlamda kabul etmeye imkân yoktur. Av tüfeği ile kasti olmayan suçlarda ki adam öldürme ve diğer işlenen suçlar için av tüfeğinin zoralımına karar verilebilmelidir.

4 — TATBİKAT :

Acaba mevzuatımızdaki bu birbirini tekzib eden kanun hükümlerimize rağmen tatbikatımız nasıl yürümektedir :

Devletin umumi asayiş ve inzibat kuvvetlerinden olan jandarma köy yollarında gördükleri av tüfeği taşıyan şahısların ruhsatını sormazlar, çünkü yasak olmadığını bilmektedirler, veya muhitin asayiş durumu göz önüne alınarak av tüfeği yakalanır, savcılığa teslim edilir, tüfek sahibi hemen ruhsat alır, Tüfek üzerinde usulen bilirkişi tetkikatı yapılır.

Bilirkişi av tüfeği olduğunu yasak silâh olmadığını ve 6136 sayılı kanunun hükümleri içine girmediğini mütalâa olarak bildirir. Bu şekilde tüfek tekrar sahibine iade edilir. Fakat sahibi hakkında emirlere itaatsizlik yönünden dâva açılır. Bir üçüncü şıkda tedbirsizlik ile ölüme veya yaralamaya sebebiyet suçlarından suç aleti av tüfeği S. savcılığınca hazırlık tahkikatı sırasında savcılık emanetine alınmış ve ilgili mahkemeye dâvası açılmıştır. Neticede hem ruhsatsız olması ve hem de suçta kullanılması nedeniyle suç işliyene ait olan av tüfeğinin TCK nun. 36 ncı maddesine göre zor alımı istenmiş mahkemede bu talebimizi kabul ederek zoralım kararı vermiştir. Yukarıda bahsettiğimiz suç ile ruhsatsız avlanma suçunun birbiri ile hiçbir irtibatı yoktur. Fakat temyiz mahkemesi bu defa :

(Suç tedbirsizlik ile ölüme sebebiyet olup, suç işleme kasdı olmadığından memnu olmayan ve suçta kullanılan av tüfeğinin sahibine iadesi gerekirken yazılı olduğu üzere müsaderesine karar verilmesi yolsuzdur.) Demektedir. Aynı şekilde (Ölüme sebebiyet verme suçunun niteliğine bizatihi yasak silâhlardan olmamasına göre çifte av tüfeğinin müsaderesine karar verilmesi yolsuzdur. 4 cd 4/4/1964 495/1334)

Diğer bir ceza genel kurulu kararında :

1 — Bu tüfek bir suç işlemede kullanılmamıştır. Veyahut bir suç işlenmesinden de meydana gelmemiştir. Her vakit ve her yerde bulundurulması, taşınması kayıtsız şartsız yasak edilmiş cinsten bir silâh değildir. O halde 11/12/1961 gün ve 2-45 sayılı Yargıtay Ceza Genel Kurul kararında da belirtildiği üzere TCK. nun 36 ncı maddesine dayanılarak bu tüfeğin zor alımına karar verilemez.

2 — İç İşleri Bakanlığı bu silâhların süresiz olarak sahiplerinin malı olmaktan çıkmasını istememiş olağan üstü durum süresince kişilerin ellerinde silâh bulunmasında sakınca görerek bunların durum düzelince sahiplerine geri verilmek üzere idarî makamlara teslimini emretmiştir. O halde yine bunlar sahiplerinin malıdır. Bu tedbirin süresinin bilinmemekte olması bunların müsaderesi için sebep sayılmaz. Ve böyle bir düşünce ile bu silâhlar sahiplerinden temelli alınamaz. Nitekim durum düzeldiğine kani olunmuş ve bunların geri verilmesine başlanmıştır.

Bunlardan ayrı olarak 3167 sayılı kara avcılığı kanununun 21 inci maddesinde teskeresiz avlanan veya avlanırken teskeresini yanında bulundurmayanlara verilecek cezalar belirtilirken maddenin son fıkrasında

bu eylemlerden dolayı av silâhlarının zor alımı yoluna gidilemiyeceği açıklanmıştır. Bu sebeple ısrar kararının bozulmasına karar verilmelidir.

SONUÇ : temyiz edilen hükmün bozulmasına, CGK. 19/2/1962 2/11 - 12).

Bir başka karar :

Av tüfeğinin memnu silâhlardan bulunmamasına ve suçun af kanunu ile ortadan kaldırılmasına göre tüfeğin müsaderesine karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir. 4 CD 14/7/1961 3186/3437

Münhasıran spor veya ziraatte kullanılan aletler hakkında bir içtihada rastlıyamadık. Fakat bir av bıçağı ile bıçak sahibi tetbirsizlikle birisinin ölümüne sebep olsa acaba bu bıçağın da sahibine iadesi gerekecekmidir. Bu hususa dair içtihatlarda bir hüküm yoktur.

Bu içtihatlardan anlaşılıyorki bilhassa av tüfekleri ruhsatsız da taşınsa muayyen suçlarda da kullanılsa memnu silâhlardan olmadığından müsaderesine karar verilemez. Halbuki bugün umumiyetle köylü vatandaşımız aç da kalsa açıkta da kalsa mutlaka bir av tüfeği alır doldurur avlanmak için değil hasmına karşı kendisini korumak veya kan gütme saiki ile işlenen suçlarda hasmını öldürmek üzere evinde muhafaza eder. İstatistikler tetkik edilirse ateşli silâhlarla işlenen suçlarda kullanılan suç aletinin ekseriyetle av tüfeği olduğu görülür. Buna rağmen biz ne yapıyoruz? Senin suçta kastın yoktur veya tüfek senin değildir esasen tüfekte yasak silâh deyildir. diyerek suç işliyene tekrar ayni tüfekle suç işlemesi için suç aletini geri veriyoruz.

Yukarda izah ettiğimiz 3167 sayılı kara avcılığı kanununun 21 inci maddesindeki ruhsatsız avlanmak deyimi ile yukarıda bahsettiğimiz av-tüfeği ile işlenen suçlar ayrı ayrı suçlar olsa gerekir. Kanun ruhsatsız avlanmak deyimi ile hayvanların avlanabileceğini kastetmiştir. Her halde ruhsatsız tüfekle insan avlamak halinde de bu maddenin tatbik yeri olmadığı kanaatindeyiz.

5 — SONUÇ :

Netice olarak şunu söylemek isterizki bugün av tüfeklerinin veriliş gayesi kalmamıştır. Av tüfekleri avdan çok suç işlemede kullanılmak-

309

ta veya suç işlenmesine sebebiyet vermektedir. Bu husus biraz cahillikten biraz da zaruretten ileri gelmektedir. Türk Ceza Kanunu 36 ncı maddeye son fıkrayı ilâve ederken bunların bir derece önüne geçmek istemiştir. Buna rağmen ceza kanunumuz ile mevzuat bakımından ilgisi olmayan hususi bir kanun olan kara avcılığı kanunu ceza kanunumuzun tatbikatını durdurmaktadır. İşlediği bir suç hakkında ceza kanununa göre cezalandırılacak bir suçlunun suç aleti hakkında ayni k..unda hüküm bulunmamasına rağmen özel bir kanun olarak kara avcılığı kanunundaki hükmün genişletilerek uygunlanması tatbikatımızda müşküllere yol açmaktadır.

Kanun kayucu veya yargıtayımızın bu konuya eğilerek zikrettiğimiz müşkullerin önlenmesine çalışılacağına inanmaktayız.

NAFAKA HUKUKU

Yazan : Nihat İNAL
(Sarız Hakimi)

Plân :

1 — Yardımlaşmanın umumî prensipleri.
2 — Takaddüm prensibi.
3 — Hasır ve kanunîlik prensibi.
4 — Sıra prensibi.
5 — Mütekabiliyet prensibi.

Bibliyoğrafya :

Türk Alie Hukuku	:	Prof. Dr. Selâhattin Sulhi Tekinay.
Türk Kanunî Medenîsi	:	Senai Olğaç.
Türk Borçlar Kanunu	:	Senai Olğaç.
Ahkâmı Şahsiye	:	Muhsin Tuğsavul - Samih Akgöl.
Medenî Kanun Şer'hi	:	Prof. Dr. A. Eğğer.
Medenî Kanun Şer'hi	:	Ord. Prof. Dr. Mustafa Reşit Belğesay.
Türk Aile Hukuku	:	Ord. Prof. Dr. H. Veldet Velidedeoğlu
Türk İçtihatlar Külliyatı	:	Prof. Dr. F. Hakkı Salman ve arkadaşları
Adalet Dergisi	:	Adliye Vekâleti Neşriyatı
İçtihatlar Dergisi	:	Av. Sadi Kazancı.
Baro Dergisi	:	Ankara Barosu Yayını.
Baro Dergisi	:	İstanbul Barosu Dergisi.
Türkçe Sözlük	:	Türk Dil Kurumu Yayını.
Osmanlıca Sözlük	:	Mustafa Nihat Özon.
Yeni Hukuk Lûgatı	:	T. Azmi Uslu.

1 — YARDIMLAŞMANIN UMUMİ PRENSİPLERİ :

Günlük sosyal hayatımızın çekirdeğini teşkil eden aile düzenini, yardımlaşma bakımından güven altına almak, aileyi meydana getiren unsurların yani kişilerin, imkânsızlıklarını önleyerek teminat altına almak için nafaka müessesesine ihtiyaç bulunduğu bugün için bir gerçektir. Nafaka müessesesi, yardımı temin zaruretinden doğmuş bir kuruluştur. Kişisel nitelik taşıyan yardımlar yanında, devletin meydana getirmiş olduğu kamu teşekkülleri, kişilerin ihtiyaç duymuş oldukları gerekli yardımları da yapmaktadırlar. Yardımlaşma müessesesinin teşekkül etmesinde başlıca iki gaye vardır.

a — Akrabalık münasebeti,

b — Bugünkü sosyal devletin vatandaşlarını korumasını arzu etmesi düşüncesidir.

A — Kocanın, karı ve çocuklara karşı bu konudaki görevine iaşe ve ibata yükümlülüğü,

B — Usul Füruğ ve kardeşe ait görevine de nafaka veya muavenet yükümlülüğü denilmesi daha doğru ve hukukî olur. Yukarıdaki kelimelerin anlamından da anlaşılacağı gibi her iki yükümlülüğün kanunî prensipleri, hudut, kapsam ve şartları ayrı ayrıdır.

Nafaka geçirdiği tarihi seyir içinde özellikle klan devrinde, kan hısımlığı, en uzak derecelere kadar şâmil olup bir çok kimseleri infak etmekle yükümlü kılmıştır. Tarihi devirlerin devamınca ekonomik, aklâkî ve sosyal değişmeler nedeniyle aile klan devrindeki geniş anlamıyla değil, dar anlamıyla anılmağa başlanılmış, bu surette kapsamı bu günkü şekline vasıl olmuştur. Orta çağın aile telâkkisi ferdiyetçilik akımı karşısında kişiyi iktisadî bir varlık şeklinde mütalâa etmeğe kalkınca, herkesin başkalarından yardım görmesinden ziyade, herkesin kendi şahsi imkân ve vasıtalariyle kendisini infak etmesi gereği husule gelmiş, nafaka müessesesinin bu inkişafına parelel olarak miras hukukunda da değişiklikler meydana gelmiştir.

Nafaka yükümlülüğü devlet şekillerinin inkişafıyla ekonomik, sosyal, teknik ve hukuk sahalarında devletin takip etmiş olduğu politikanın değişmesine uygun olarak değişiklikler arz etmiştir. Yardım yükünün cemiyetlerin inkişaf etmeleriyle dar bir sahaya inhisar etmesi neticesinde, devletin sosyal yardım teşkilatları genişlemiş bunun yanında ahlâki yönden, fakir, kimsesiz, yaşlı kimselerin barındırmalarını temin etmek gayesiyle bir çok derneklerde hayır sever kimseler tarafından vücuda getirilmiştir. Belediye teşkilâtları, beldenin yardıma muhtaç kişilerine bütçesi nisbetinde yardımcı olmağa çalışarak aş ocakları, aciz ler yurdu gibi tesisleri hizmete amade kılmaktadır.

Nafaka yükümlülüğü, Roma İmparatorluğunun hüküm sürdüğü yıllarda «pederşahi aile» denilen ailelerin kişileri arasında yürürlükte idi, sonraları bu yükümlülüğün, hudut ve kapsamı küçüldü. Modern devlet «Sosyal devlet», bugün kişilerin aç ve perişanlık durumlarını sosyal bir dert kabul etmekte, salgın hastalıkları önlemek için çeşitli şekillerde mücadelelere girişmekte, toplumu teşkil eden kişilerin, sıhhatli, sağlam olmalarını sağlamağa çalışmakta, nüfus plânlamaları yaparak sefillik ve yoksulluğu kısmen bertaraf etmek istemektedir, bu yolda sıhhatli çalışmalar yaparak kişinin mümkün olduğu kadar kişiye, el açmamasını önlemeyi kendine hedef ittihaz eylemiştir.

Klan devrinde en geniş manâsıyla şumül kazanan infak ve iaşe yükümlülüğüne ait görüş ve düşünüş tarzı sosyal hayatın gelişmesi, ile aile hayatının, hududunun daralması neticesinde devlet bu sahaya da müdahale zorunluluğunu kendinde hissederek yoksul kimseleri korumak için tedbirler almıştır. Devletin el uzattığı bu saha yalnız aile fertlerine değil, bütün cemiyete mal edilmiştir. Bittabii bu yardım da devletin zenginliğine bağlı bir hususdur. Bugünkü yardımlaşmanın esası dini, ahlâki ve örfi olmayıp devletin riayetini otorite altına aldığı kaidelerden hukuktan ve kanundan doğmaktadır.

2 — TAKADDÜM PRENSİBİ :

Nafakada, takaddüm prensibine nazaran iaşe ve ibata yükümlülüğü, muavenet yükümlülüğünden evvel gelir. Aile reisi evlilik birliğine dahil kimseleri ezcümle karı ve çocuklarını infak, iaşe ve ibateye mecburdur.

«İaşe ve ibata mükellefiyetinin şumûlüne müstehikkin içtimai mevkii ile münasip olan bilcümle ihtiyaçlar dahildir. Bu mükellefiyet müstehikkin yoksulluğu ile meşrut olmadığı gibi tediye **kaabiliyetine de tabi değildir» (1)**

Bu duruma nazaran, iaşe ve ibateye hak kazanan kimsenin, mâli durumu müsait olsun, olmasın bununla alâkalı olmayarak, iaşe, ibateye ait bütün masrafları ödemeğe kanunen mecburdur. İaşe, ve ibatenin hak sahibinin sosyal durumu ile mütenasip olmalıdır. Halbuki muavenet yükümlülüğünün ilk şartı muavenet talep edenin zaruret halinde bulunmasıdır. Yapılacak muavenet kapsam ve muhteva bakımından ancak hak sahibinin zaruri olan ihtiyaçlarının teminine münhasırdır. Kişinin evvelâ infak ve iaşeye mecbur olduğu kimseler iaşe ve ibate yükümlülüğü şumulüne giren kimselerdir. Evlilik birliğinin devamına koca karı ve çocukların geliri ve sosyal mevkiide orantılı olarak karısının ve çocuklarının şahsi kazanç ve gelirlerine bakmaksızın infak ve iaşe eder. Buradaki hak sahipleri muavenet yükümlülüğüne dair hak sahiplerinin en önünde gelir. Bu duruma göre baba önce reşit olmayan çocuğun, infak ve iaşe etmeğe sonrada zaruretde olan reşit çocuğuna yardım etmekle yükümlüdür. Kaide olarak ilk önce, nafakaya müstehak olma bakımından takaddüm eden ilk hak sahiplerinin her türlü ihtiyaçları, tatmin edilecek yani iaşe, ibate ve infakları temin edilecek, yükümlünün artan bir geliri varsa bundan sonra diğer hak sahiplerinin ihtiyaçlarını karşılayacak

1 — Egger şerhi - aile hukuku (332)

313

kadar, diğer kimselere de yardım edecektir. Bilmukabele, nafaka isteyen kimse de kendisini iaşe ve ibate bakımından infakla yükümlü kimseler mevcut ise, zaruret halinde olduğunu iddia ederek diğer nafaka yükümlülerinden, nafaka talep edemeyecektir. İnfak ve iaşe ile yükümlü olan kocanın aczi halinde karısı kendi fürûğundan veya kardeşinden yardım isteyebilir.

3 — HASIR VE KANUNİLİK PRENSİBİ :

Yardım yükümlülüğü, hasri bir yükümlülüktür. Kanun nafaka ile yükümlü olan kimseleri hasran tadat etmiştir. Kanunun nafaka ile yükümlü kılmadığı kimseler akrabalarına nafaka vermeğe mecbur değildirler. Kanun karı, koca, çocuklarla, reşit olan fürûğ, ana, baba, ve kardeşlere bazı kayıtlarla yardım verilmesini kabul etmiştir. Bu duruma göre mücerret akrabalık nafaka istemeyi haklı kılan kanunî bir sebep değildir. Kanunla muayyendir, ancak kanunda tâyin ve tesbit edilmiş kimseler nafaka talep edebilirler. Buna paralel olarak kanunda tesbit ve tâyin olunan yükümlülerden nafaka istenebilir. Kanun yapıcıları tarafından bu yükümlülüğü oldukça dar bir şekilde zikredilmiş olmasının sebebi, bugünkü ekonomik ve teknik imkânların gelişmesiyle birlikte eski orta çağ tipi ailenin yerini modern aile tipini almış olmasıdır. Örneğin, medeni kanunumuza göre, haladan, amcadan, üvey ana ve üvey babadan, kayın pederden nafaka istenemez. Zira bu kişiler nafaka ile yükümlü değildirler. Kadının kocasının ölmüş olması, askerde veya okulda öğrenci olması sebebiyle kayın pederden şahsi için nafaka talep edemez fakat kadın çocukları için kayın pederinden nafaka talep edebilir.

4 — SIRA PRENSİBİ :

Medenî Kanunumuzun, evlenme hükümlerini tanzim eden beşinci babının 156 ve bunu takip eden maddelerinde evlilik birliğinin mahiyeti ve selâhiyetleri tâyin ve tasrih edilmiştir. Medeni kanunumuzun 152 nci maddesine göre,

«Koca birliğin reisidir.

Evin intihabı karı ve çocukların münasip veçhile iaşesi ona aittir.» (2)

Her türlü iaşe ve ibate yükümlülüğünü bütün şümuliyle içine alan bu borç dışında mesnedi nesebe istinat eden bir yükümlülük daha vardır.

---

2 — Bk. İ. M. K. 160. a — M. K. 154, 160/son, 263, 318. b — M. K. 21, 132, 148/2, 151/2, 161/119, 175/1, 190, 261/son, 261, 264/2, 281.

314

Medeni kanunumuzun 316 ncı maddesinde **muavenet talebi matlabı** başlığı altında hüküm altına alınmıştır. Sözü edilen maddeye göre «Nafaka dâvası, bununla mükellef olanlar hakkında mirastaki tertip sırasıyla ittihaz edilir. ...» (3)

Şeklindeki umumi bir prensip koymuştur. Bu duruma göre kanun yapıcı aile birliğinin dışında kalan nafakayı hasır prensibine raptederken mirastaki tertip sırasını esas almıştır. Kaide olarak bir kimse diğer bir şahsın mirascısı ise sözü edilen bu iki şahıs diğer kanunî unsurların mevcudiyeti halinde birbirlerinden nafaka isteyebilirler. Ancak açılacak nafaka dâvalarının mirastaki tertip sırasına göre ikamesi lâzımdır. Bu sıraya göre,

1 — Ölenin füruu,

2 — Ana babası ve bunların füruu,

3 — Büyük ana ve büyük baba ile bunların füruu,

Üçüncü derecede mirascıdırlar. Şu halde bir kimse ilk önce reşit füruundan, bunların ölümü veya hali acizde bulunması halinde baba ve anasından, baba ve anasınında aciz veya ölümleri halinde büyük baba ve büyük anasından nafaka talep edebilir.

Bu prensip, tatbikatta büyük önem taşır, zira bazı durumlarda kadın kendisini infakla yükümlü birinci derecede kocası mevcut olduğu halde oğlundan nafaka talep etmektedir. Halbuki yukarıda izah edildiği veçhile, nafakadaki takaddüm prensibine göre karı ve çocukların infakı diğer hak sahiplerinin infakından önce gelir. Şu halde kadın önce kocasına müracaat edecek onun aczi veya ölümü halinde 136 ncı maddedeki esas ve bunun matufu olan,

439 ve 443 üncü maddeler dairesinde diğer akrabalarından, dâva açmak suretiyle nafaka talep edebilecektir. (4) Bir kimsenin nafaka vermek iktidarında olan reşit füruu mevcut ise, nafaka için kendi babası aleyhine dâva açmasına kanunen imkân yoktur.

Yukarıda nafakanın mirastaki tertip sırasına ve kanunun tâyin ettiği şartlara göre talep edilebileceğini izah etmiştik, mirascılık görevi gerek düşey, gerekse yatay olarak uzak akrabalara kadar uzayabilir. Fakat bu akrabalardan kanunen nafaka talep edilemez. Çünkü kanun nafaka isteyecekleri, sarih olarak tadat etmiştir. Sıra prensibine riayet edilmeyen dâvalar redde mahkûmdur.

---

3 — Bk. İ. M. K. 329, M. K. 19, 439, - 444 - Y 2. Hd. 26/6/1951. 4353 - 4836

4 — Madde. 439. «Birinci derecede mirasçılar. müteveffanın füruudur. çocuklar, müsavat üzerine mirasçıdırlar.

Müteveffadan evvel vefat etmiş çocuklar, her tabakada halefiyet tarikile mirasçı olan füruları tarafından temsil olunurlar.»

5 — MÜTEKABİLİYET PRENSİBİ :

Nafaka yükümlülüğünün mütekabildir. Kanunen bir kimsenin diğerinden nafaka istemeğe hakkı varsa, o kişi aynı zamanda nafaka istediği şahsa karşı nafaka ile yükümlüdür. Örneğin, amca, dayı, yeğen, kayın pederle, gelin arasında bu yükümlülük mevcut değildir. Çünki bu şahısların biribirlerine karşı kanından doğmuş bir infak yükümlülüğü yoktur. Her hangi bir şahıs zarurete düştüğü takdirde ve reşit ise babasından nafaka talep edebilir. Baba da zarurete düştüğünde oğuldan nafaka talep edebilir.

Nafaka yükümlülüğünün mütekabiliyet esasına raptedilmemesi halinde akrabalar arasında açık bir haksızlığa sebebiyet verilmiş olurdu. Çünki hukukî ve ahlâki düşünceler ve sebepler benim babama yardım etmemi emrediyorsa, benim zarurete düştüğüm hallerde de babamın mali durumunun müsait olması halinde onun da bana nafaka vermesine engel teşkil etmemelidir.

Karı, koca arasındaki infak, iaşe ve ibate diğer nafaka yükümlülüklerine göre hususiyete haiz olmasına ve esas itibariyle kocanın karısı ve çocuklarını infakla yükümlü bulunmasına rağmen kadında kocasına yardım hatta onu infaka mecbur tutulabilir. «M.K. 151, 153,». Kocanın ağır surette mesuliyet ve acze düşmesi çalışma iktidarının kayıp

---

Bk. İ. M. K. 457. a — MK 125, 152, 247, 249, 252, 261, 315, 443, 444, 447, 448, 452, 453, 522, 524, 545, 548, 592, 721, 748, B. K. 265, 291, 305, 320, 343, 347, 356/2, 371, 384/1, 397, 456/son, 511, 518. Tat. 16. b — M. K. 460/2, 475/1, 551.

Madde. 443. «Nesebi sahih olmayan hısımlar, ana tarafından nesebi sahih hısımlar gibi mirasçılık hakkını haizdir. Bunların baba cihetinden mirasçı olabilmeleri, babalarının kendilerini tanımış veya babalıklarına hüküm sadır etmiş bulunmasına mütevakkıftır.

Baba tarafından nesebi sahih olmayan bir çocuk yahut füruu, babasının nesebi sahih füruuları ile içtima ederse, nesebi sahih bir çocuğa veya ferilerine isabet eden hissenin yarısını alırlar..»

İ. M. K. 461 a — M. K. 290, 291, 310, 452, 453. b — M. K. 439, 453/1.

316

olması halinde karı da kocasını infaka mecburdur. O halde iaşe ve ibate yükümlülüğünde dahi mütekabiliyet prensibi yürürlüktedir. (5).

5 — M. K. madde 151 — «Evlenme merasiminin icrası ile evlilik birliği vucut bulur.

Karı, koca yek diğerine karşı bu birliğin saadetini müttehiden temin ve çocukların iaşe ve terbiyesine beraberce ihtimam etmek hususlarını iltizam etmiş olurlar.

Karı, koca birbirine sadakat ve müzaharetle mükelleftir.»

İ. M. K. 159. a — M. K. 108, 109, b — M. K. 152/2, 159, 161, 163, 169, 195, 190, 236, 261, 264/2, 272, 277, 281, 306/2, 315, 608, M. K. 129, 133, 161, Mü — 457/2, B. K. 244, 245.

M. K. Madde 153— «Karı, kocasının aile ismini taşır.

Kadın müşterek saadeti temin hususunda gücü yetdiği kadar kocasının muavin ve müşaviridir. Eve kadın bakar.»

İ. M. K. 161, a — M. K. 25, 126, 141, b — M. K. 151/2. c — M. K. 155 - 158, 161, 165,

317

UYGULAMADA İHMAL EDİLEN BİR HÜKÜM, TRAFİK KANUNU, MADDE 50 ve DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ ...

Yazan : Talih UYAR
(Avukat - Manisa)

Giriş :

Motorlu taşıtın trafiğe arzedilmesiyle karayolundan istifade eden yaya, atlı arabalar ve bisikletlerin emniyeti geniş ölçüde sarsılmıştır. Modern trafik emniyeti, her şeyden evvel trafiği tehlikeye sokan bu aracın kullanılmasının tahdit edilmesini gerektirmiştir. (1) 1969 yılında ülkemizde, üç yüz bini aşkın motorlu vasıta mevcuttu. Aynı yıl Almanya'da on beş milyon motorlu araç bulunduğu anlaşılmakta ve bunun da Türkiye'deki motorlu vasıtaların yaklaşık olarak elli misli olduğu görülmektedir. Türkiye'deki trafik kazalarının hemen hemen Batı Almanya'nın 4 misli, İngiltere'nin 8 misli, Birleşik Amerika'nın 13 misli olduğu ifade edilmektedir. (2)

Memleketimizde halen, trafik kazalarından doğan hukuki sorumluluk, Kara Yolları Trafik Kanunu hükümleri ile düzenlenmektedir. 18/5/1953 tarih ve 6085 sayılı Kara Yolları Trafik Kanununun kabulüne kadar trafik meselelerini halleden başka bir kanun mevcut değildi. «Trafik meselelerini disiplin altına almak» gayesiyle hazırlanmış bulunan ve bilâhare 12/1/1961 tarih ve 232 sayılı kanun ile yapılan tadilat neticesinde «hukuki mesuliyet ve mali mesuliyet sigortası hükümleri Avrupa'da tatbik edilen şekle uygun hale» getirilmiştir. (3)

Trafik Kanununun «Hukuki Mesuliyet» ile ilgili hükmü 50. maddede yer almıştır. Yazımızın konusunu bu maddede tanzim edilen hukuki mesuliyet teşkil ettiği için evvelâ bu maddenin 232 sayılı kanun ile yapılan değişiklikten evvelki ve sonraki şekli üzerinde durup bilâhare üzerinde ısrarla durduğumuz ve uygulamada yanlış anlaşılan bu madde ile BK' nun 55. maddesinin münasebetini tesbit ve tahlil edeceğiz.

50. madde ilk şeklinde, «motorlu nakil vasıtalarının veya karayollarında müteharrik makinelerin kullanılmasından doğan zararlarda»

Literatür :

(1) ..... : Dr. Erhan Adal (Trafikteki tavır ve hareketlerde yeni bir temel kaide : İtimat Prensibi. İHFM. 964/1 - 2, 234)

(2) ..... : Muhittin Özdirim (Trafik Eğitim Seminerleri. Naklen : H. Enver Özdemir; Trafik Kazaları... 1969, sh. 89)

(3) ..... : 232 sayılı Kanunun gerekçesinden.

vasıtayı kullanan için kusursuz bir mesuliyet esası kabul edilmişti. Gerçekten; uygulamada «6085 sayılı Kara Yolları Trafik Kanununun 50. maddesi hükmü kusursuz mesuliyet arasına istinat etmektedir» (4) prensibi benimsenmişti. Ancak onlara da, tıpkı BK madde 55 de olduğu gibi «zararın vukua gelmemesi için hal ve maslahatın gerektirdiği bütün dikkat ve itinada bulunduklarını veya bu dikkat ve itina gösterilmiş olsa bile zararın önlenemiyeceğini isbat etmek suretiyle» kurtuluş beyyinesi tanınmıştı. (5) Gerçekten 50. maddenin bu konu ile ilgili hükmü, birinci fıkrasında şu şekilde yer almıştı :

«Motorlu nakil vasıtalarının veya karayollarında müteharrik makinelerin kullanılmasından doğan zararları, bu vasıta veya makineleri kullananlar, zararın vukua gelmemesi için hal ve maslahatın gerektirdiği bütün dikkat ve itinada bulunduklarını veya bu dikkat ve itina gösterilmiş olsa bile zararın önlenemiyeceğini isbat etmedikçe tazmine mecburdurlar» (6) İşte, trafik kazalarından doğan hukukî mesuliyeti sadece «aracı kullanan şöför'e» yükliyen bu madde, «..... Halbuki, mesuliyetin etraflıca tarifinin yapılmasının lüzumlu olduğu hukuki mesuliyetin tekevvününde kazaya uğrayanların ve buna sebebiyet veren diğer kimselerin kusur ve ağır kusurlarının da bulunabileceği ve nihayet mücbir sebeplerin de meydana gelen zararın amili olabileceği gözönünde bulundurularak taşıt sahiplerinin hangi şartlar altında tamamen veya kısmen mesuliyetten kurtulmaları icabettiği ve bilhassa kusursuzluğa müteallik isbat mükellefiyetinin vuzuhla tesbiti ve Borçlar Kanununun umumi hükümlerinin hangi hallerde tatbik edileceği hususunun kanunda sarahatle bilinmesi lüzumu müşahade edilerek madde tadil olunmuş .....» (7) şeklindeki gerekçe ile tadilata uğrayarak bugünkü şekline bürünmüştür. Bugünkü metinde, motorlu taşıtların kullanılmasından ileri gelen zararlardan taşıt sahibinin sorumluluğu mutlak mahiyette bir kusursuz mesuliyet değil Karayolları Trafik Kanununun asgari sigarta hadleri içinde, kusur karinesine dayanan bir sorumluluktur. Zira vasıta sahibi, kusursuzluğunu isbat ederek mesuliyetten kurtulabilecektir. Asgari sigorta hadlerinin üstünde ise genel hükümler, hususiyle BK md 41 ve 55 uygulanacaktır. (8)

Bu izahattan da anlaşıldığı üzere, - trafik kanunun öngördüğü sigorta hadleri içinde - artık; BK. nun 55. maddesinin «motorlu taşıt

(4) ..... : Ad. Der. 1960, s. 51, sh : 422.
(5) ..... : Dr. Feyzi N. Feyzioğlu (Borçlar Hukuku Umumî Esaslar c. 1, 470)
(6) ..... : Öztürk - Eyuboğlu - Gözenman (İzahlı Karayolları Trafik Kanunu, 1957 Md : 50)
(7) ..... : Ali Erdinç İzahlı Karayolları Trafik Kanunu, 1969, 87)
(8) ..... : Dr. Feyzi N. Feyzioğlu, age. 471

(otomobil, otobüs) müteharrik makine (paletli veya maden takerlekli traktör, yol makinesi, tank gibi) ve lastik tekerlekli traktörlerin» kullanılmasından doğacak sorumluluğa uygulanmaması gerekir. Bu gibi vasıtaların kullanılmasından doğacak zararların 6085 sayılı Trafik Kanunun 50. maddesi'ne göre hükme bağlanması gerekir. Çünkü, trafik kanunu özel bir kanun'dur .... Fakat, buna rağmen mahkemeler, adı geçen vasıtaların bir zarara sebebiyet vermesi ile ilgili dâvalarda, daima BK madde 55 i uygulamışlar, ancak BK madde 60 daki «bir yıllık sürenin dolması halinde ve iddia üzerine trafik kanunun 50. maddesine dayanmak lüzumunu duymuşlardır. (9) Bu konu ile ilgili - kanaatimizce hatalı olan emsal kararlarını şöyle zikredebiliriz :

«... ölenin taksi içinde gitmekte olan bir kimse olması yönünden kusuru bulunmaması karşısında dâvalının adamının hiç kusuru bulunmasa bile zararın tamamından BK mad 55 maddesiyle 27/3/1957 günlü içt. Bir. Kararı hükmünce zarardan sorumlu tutulması gerekmesine göre .....» (4. HD. 23/11/1963, T. 1962/10300-10197) (10)

«Zararın kamyonun şaftının kırılması üzerine devrilmesi sonucunda vaki olduğu bilirkişi raporu ile tesbit edilmiştir.... BK nun 55. maddesi ve bu maddeye ilişkin 27/3/1957 günlü İçt. Bir. Kararı uyarınca kamyon sahibinin kulandığı şöförünün, işini gördüğü yani kamyonu yürüttüğü sırada meydana gelen zarardan sorumlu tutulması gerekir ...» (Yar. TD, 28/1/1964, 63/5910 E, 64/500 K) (11)

Bu emsalleri daha da çoğaltmak mümkündür. (12) ...

Halbuki ayni hadiselere, BK nun 55. maddesi açısından değil, trafik kanunun 50. maddesinin hükmü açısından bakacak olursak, tamamen farklı bir sonuca ulaşırız. Nitekim, zaman zaman Yüksek Mahkemenin, «Trafik Kanunun varlığını hissederek» meseleleri bu kanunun hükümlerine göre çözümlediği de olmuştur. Bu hususta şu emsal kararlarını da zikredebiliriz :

«6085 sayılı Kara Yolları Trafik Kanununun bazı maddelerini değiştiren 232 sayılı kanunun 50. maddesiyle motorlu taşıt vs.'nın kullanılmasından doğacak zararlardan araç sahipleri hukuken sorumludur. Ancak bu sorumluluk ayni maddenin 2. fıkrasındaki kayıt ve şartlarla sınırlıdır. Yani taşıt sahibi, zararın mücbir sebeplerden veya kazazedenin

---

(9) ..... : Dr. Kenan Tunçomağ, (Borçlar Hukuku Dersleri, c. 1, 1965, 312)
(10)..... : Ali Erdinç, age, 107
(11)..... : Ali Erdinç, age, 113
(12)..... : Senai Olgaç (Türk Borçlar Kanunu, 1959, 903)

veya üçüncü şahsın ağır kusurlarından ileri geldiği veya kendisinin veya efal ve harekatından mesul olduğu kimselerin kusurlu bulunmadığı hallerde mesuliyetten kurtulacakları nazara alınmadan 53. madde hükmüne yanlış anlam verilerek .....» (TD - 20/12/1965 T. 3759 K) (13)

«Dâvalı idare, kendisine ait lastik tekerlekli aracın ika ettiği zarardan, kural olarak 6085 sayılı Trafik Kanunun, 232 sayılı kanun ile değiştirilen 50. maddesinin ilk fıkrasına göre sorumludur. Ancak, dâvalı, olayın mücbir sebepten ileri geldiğini veya hareketinden mesul olduğu kimselerin kusurunun bulunmadığını isbat etmesi halinde mesuliyetten kurtulacağı, anılan maddenin ikinci fıkrasında açıklanmış bulunmaktadır. Olayı müteakip tanzim edilen trafik raporunda ve mahkemece istihsal edilen bilirkişi mütalâsında dâvalının istihdam ettiği şöförünün herhangi bir kusuru bulunmadığı tesbit edilmesine rağmen, müddeabihin tahsiline karar verilmesi yukarıda işaret edilen maddenin sarahatine aykırı düşmektedir. (TD· 5/1/1966 T, 50 K.) (14)

Görüldüğü gibi ayni mahiyetteki bu gibi hadiselere, Ticaret Dairesi Trafik Kanunu uygulayıp «sorumluluğun mevcut olmadığı fikrini savunurken,» Hukuk Daireleri «mutlak olarak sorumluluğun devam ettiği» tezini. BK'nu uygulayarak - savunmaktadırlar .....

Bu farklı tutumun uygulamada yaratacağı istikrarsızlık sebebiyle adalete ne derecede hizmet edileceği - haklı olarak - sorulabilir. ?

Trafik kanunu 50. maddesine göre, «araç sahibinin sorumluluğunun doğması için (Trafik Kanunu 50. maddesi ile sorumluluğu araç sahibine yüklemektedir. Buna mukabil mehaz İsviçre Trafik Kanununda işletici sorumlu tutulmuştur. (15)

Zarar görenin, araç sahibi veya onun fiilinden sorumlu bulunduğu şahısların «kusurunu isbat etmesine» lüzum yoktur. Zira zarar gören sadece; a) motorlu taşıtın işletilmiş olduğunu b) Bir zararın doğmuş bulunduğunu c) İşletilme olayı ile zarar arasında illiyet rabıtasının bulunduğu isbat edecektir. Bu üç hususun isbat edilmesi araç sahibi aleyhine ancak Trafik Kanunu mad. 50/2 de sayılan haller için bertaraf edilebilen bir sorumluluk karinesi meydana getirecektir. (16) Bu suretle doğan sorumluluk karinesini araç sahibi; zararın a) Mücbir sebepten

(13)..... : Olgaç, age. c. 3, sh. 938
(14)..... : Olgaç, age. c. 3, sh. 936
(15)..... : Erhan Adal (Trafik Kazalarında Akit Dışı Sorumluluk, İst. Bar. Der. 963, 78)
(16)..... : Erhan Adal (Trafik Kazalarında Orta/Vasat Kusur Kavramı. İst. Bar. Der. 1968, Oc - Şb. sh : 19)

b) Kazazedenin veya üçüncü şahsin ağır kusurundan ileri geldiğini c) Kendisinin veya fiil ve harekatından mesul olduğu kimselerin kusurunun bulunmadığını isbat ederek aleyhine doğmuş bulunan bu karineyi çürütebilir, ve sorumluluktan kurtulur. Şüphesiz bu sorumluluktan kurtulma, 50. maddenin beşinci fıkrasında zikredildiği gibi bilhassa «bu kanun hükümlerine göre yapılması mecburi olan asgari sigorta hadleri dahilindeki» zararları için olabilecektir. Zira ayni maddede belirtildiği gibi; a) Asgarî sigorta haddini aşan zararlar b) Aracı kullanan şahsın uğradığı zararlar c) Nakledilen eşyanın uğradığı zararlar d) Manevi zararlar e) Aracın duçar olacağı zararlar U M U M Î H Ü K Ü M L E R E tabidir, (özellikle BK'nun 41 ve müteakip ve bilhassa 55. maddesine)

Açıkça görüldüğü gibi araç sahibi, doğan zarardan mesul tutulmaya çalışıldığı durumlarda istihdam ettiği şöförünün kusurunun bulunmadığı isbat ettiği takdirde sorumluluktan k u r t u l a c a k t ı r ... Halbuki olaya, BK'nun 55. maddesi uygulandığı taktirde, araç sahibi «kusursuzluğu» (ister kendisinin ister şöförünün) isbat etse dahi zarardan yine s o r u m l u tutulacaktır. Zira; mesuliyet için «..... burada ne müstahdemin ne de istihdam edenin kusuru aranmaz ...» (17)

«Kendi kârına olarak bir işi başkasına gördüren kimsenin işi görmesinden doğan zararların meydana getirdiği tehlikeye de katlanması lâzım gelir» (18) şeklindeki bir hukukî esası olan bu ilke, trafik kazalarında araç sahibini şüphesiz çok güç durumda bırakacaktır. Hemen işaret edelim ki, trafik kanunu gereğince uygulanamama ş a n s s ı z l ı ğ ı, kabul edilip yürürlüğe girdiği tarihten itibaren başlamıştır. Adeta «yeni kanunun meriyete girdiğinin farkına bile varılmamıştır ...» (19) İstisnai bir karakter arzeden trafik kazalarından doğan hukukî sorumluluk meselesinin istisnai hükümlere tabi tutulması zaruri görüldüğünden, hemen hemen bütün devletler bu şekilde tedvin hareketine girişmişlerdir. Mağdurun himayesi maksadına dayanan bu hareketler ayni zamanda zarar ika eden makinelerin sahiplerini veya onları işletenleri de iktisadi ve malî bakımdan koruyabilmek için sigorta yoluyla zararın topluma mal edilmesi gibi gayet ince son derecede orijinal bir mekanizma içinde hukuki esaslara bağlanmıştır... (20)

---

(17)..... : 27/3/1957 tarih ve 1/3 sayılı Tev. İçt. Kararından.
(18)..... : Oser - Schönenberger (Borçlar Hukuku, Md. 55, N. 7, 1150 Terc : Recai Seçkin)
(19)..... : Brühlmann, (Türkiyede Motorlu Nakil Vasıtası için mecburi mesuliyet sigortası, 16. NAKLEN : 232 sayılı Kanun Etrafında düşünceler, Mehmet Zeki Akın. Ad. Der. 1961, Oc - Şb. 79)
(20)..... : Zeki Akın. age. sh : 72.

Memleketimizde de, trafik kazalarının bünyelerinin arzettiği özelliğe uygun bir hukukî mesuliyet tesis etme çabası ile kanunlaştırılan prensip ve ilkeler maalesef yeterince işlenmemiştir. 50 maddenin uygulamada işleyen tek hükmü «trafik kazalarından doğan tazminat dâvalarının 2 ve 10 yıllık zamanaşımı'na tabi olduğunu belirten» son fıkrasıdır. Ancak bu mesele dahi kâfi bir açıklığa - henüz - kavuşmuş değildir. Uygulamada bilhassa manevi tazminat dâvalarının madde 50/son gereğince 2 yıllık zamanaşımına mı, yoksa madde 50/5 gereğince umumi hükümlere ve binnetice bir yıllık zamanaşımına mı tabi olduğu meselesi tereddütlere sebep olmuştur. Yargıtayımızın bu konudaki içtihatları da maalesef henüz tam bir istikrara kavuşmamıştır. Gerçekten;

«..... Dâvalılardan Karayolları Genel Müdürlüğü zamanaşımı def'inde bulunmuştur .....Malen sorumlu olanlar hakkındaki maddi tazminat dâvası 6085 sayılı Trafik Kanununun 50. maddesinin son fıkrası uyarınca zarar ve failine ıttıladan iki yıl içinde açılmak gerekir. Manevi tazminat isteklerinin ise, ayni maddenin 5. fıkrası uyarınca umumi hükümlere tabidir. Yani, manevi zarardan ötürü dâva zarar ve faline ıttıladan itibaren bir yıl içinde açılmak gerekir...» (4.H.D, 17/6/1965 T, 3152 K.) (21)

Denilmişken, bu konuda verilen en yeni bir kararda ise t a m a k s i görüş benimsenmiştir :

«... Trafik kazalarından doğan tazminat dâvaları için, 6085 sayılı yasanın değişik 50. maddesinin son fıkrasında 2 yıllık zamanaşımı kabul edilmiştir. Bu süre olay sonunda meydana gelen maddi manevi bütün zararları dâva etmek için öngörülmüştür. Manevi zararın, zamanaşımı bakımından Borçlar Yasasının 60. maddesi hükmüne bağlı tutulması için sözü geçen 50. maddede bir açıklık yoktur. Esasen aksinin kabulü, yasa koyucunun güttüğü amaca aykırı düşecektir. Bu itibarla dâva konusu olay 3/2/1966 gününde meydana gelmiş ve dâvacı çocuklarının 27/1/1968 tarihinde manevi tazminat dâvasını açmış bulundukları gözetilerek, ortada 2 yıllık zamanaşımı süresinin de dolmadığı gözetilerek gerekli karar verilmesi icabettiği halde ... OYBİRLİĞİ İLE karar verildi.» (4. HD, 26/1/1970, 1969/13129 - 625)

50. maddenin, tarfik kazalarından doğan hukukî sorumluluğu mükemmel bir şekilde formüle ettiği söylenemez. Bilhassa, «asgarî sigorta haddini aşan» zararlar konusunda, umumî hükümlere a t ı f yapan beşinci fıkrası haklı olarak bir takım tereddütlere sebebiyet verecek mahiyettedir...

(21)..... : Arkun Kudat (Cismani Kazalardan Doğan Zararlara ilişkin değerlendirme prensipleri. 1969, 126)

323

Faraza; bir taksinin sebebiyet verdiği trafik kazasında, asgarî sigorta haddinin, «bedeni zararlarda» şahıs başına 5.000 TL, kaza başına 15.000 TL. olduğu kabul edilirse, ve bir kaza sonucunda yaralanan şahıs 4.000 TL. maddi ve 10.000 TL. manevi zarara uğramış bulunursa, bu hadisenin «maddi tazminata» ilişkin kısmı; Trafik Kanunu madde 50, «manevi tazminata «ilişkin kısmı ise BK'nun 55. ve müteakip maddelerine tâbi; olacaktır. Şayet kazazedenin «bedeni zararının» asgarî sigorta haddini aştığı meselâ 12.000 TL. olduğu kabul edilirse, hadiseyi hangi kanuna göre halledeceğiz? Kanunu lâfzına göre, - asgari sigorta haddi dahilinde kalan - ilk 5.000 TL'Lık isteği Trafik Kanunun 50. maddesini sonraki 7.000 liralık isteğe ise - umumî hüküm olan - BK nun 55. maddesini mi uyguluyacağız ? Hâdisede, araç sahibinin 50/2 gereğince» şöförünün kusursuzluğunu» isbat edebildiği kabul edilirse, dâvanın Trafik Kanununa tâbi kısmı r e d d e uğruyacak, buna mukabil BK'na tâbi kısmı k a b u l edilecektir... Ayni hâdiseye, biribirinden farklı iki kanunun birden tatbikinin ise garipseneceği aşikârdır ... Böyle bir ayırım yapmadan, zarar - asgarî sigorta haddini aştığı için - 12.000 TL. olduğu için hadiseye sadece «umumî hüküm» olan 55. maddenin uygulanması gerekeceği de söylenebilir.....

Ayrıca bazı meseleler de özel olarak tanzime muhtaç olduğu halde, Trafik Kanunu tarafından öngörülmediği için, uygulamada ciddi tereddütlere sebebiyet vermektedir. «Çalınan veya araç sahibinin izni dışında kullanılan motorlu taşıt araçlarının sebep olduğu zararlardan doğan hukukî sorumluluk» meselesi (22) de kanunda düzenlenmemiştir..... Gerçekten bu konuda, 6085 sayılı kanunun değiştirilmesi ve düzeltilmesine ilişkin tasarı'nın 50. maddesinin (E) bendinde;

«Motorlu nakil vasıtasını gayrimeşru bir surette ele geçiren ve kullanan kimse hukukî mesuliyette mal sahibinin yerine kaim olur.»

Tarzında Alman ve İsviçre hukukundaki düzenlemeye benzer bir hüküm getirilmek istenmişken, bu; bilinmiyen nedenlerle gerçekleşememiştir. (23)

Ayni şekilde, «Araç sahibinin hatır için ücretsiz taşıdığı veya aracını hatır için ücretsiz olarak kullandırdığı şahıslara karşı sorumluluğu» (24) meselesi de kanunumuzda düzenlenmemiştir. Halbuki bu konuda;

---

(22)..... : Dr. Ergun Özsunay (İHFM — 1964, 3 - 4, sh : 827)
(23)..... : » » » » » » sh : 851)
(24)..... : » » » » 1966/1, 161.

324

«Yaralanan ya da ölen kimse, hatır için ücretsiz olarak taşınmış veya araç kendisine hatır için ücretsiz olarak verilmiş bulunduğu taktirde, yargıç tazminatı indirebileceği gibi özel durumlarda tamamen de kaldırabilir. Bu kural, zarar görenin beraberinde bulunan şeylere gelen zararlar için de yürür» tarzında teklif edilen (25) bir hükmün kabulü yerinde olacaktır.....

Netice olarak : hukukumuzda; «Trafik Kazalarından doğan hukukî sorumluluk» meselesinin hiç de parlak olmıyan bir şekilde düzenlendiğini — rahatlıkla — söyleyebiliriz. Kanunda düzenleme boşluğu olsa bile, uygulamanın Trafik Kanunun 50. maddesinin varlığından bihaber olarak devam edegelmesi, meselelerin beklenen çözüm tarzlarının bulunmasını daha da güçleştirmiş ve geciktirmiştir. Ancak son aylarda, Trafik Kanunun 50. maddesinden bahseden yeni içtihatlara raştlamamız, yakında bu konuda önemli içtihatların doğabileceği ümidini arttırmaktadır.....

---

(25)..... : » » » » » sh : 183.

TERCÜMELER

HUKUK VE AHLAK KARŞISINDA KÂLP NAKLİ (1)

Yazan : Paul COSTE — FLORET (2)

Çeviren : Dr. İskender TEPEBAŞILI
Adana Hakim Mua. Yet. Ağ. Ceza Üyesi)

Giriş :

Doktor Blaiberg ve R. P. Boulonge'nun az bir zaman önce ölümleri, halk arasında «kâlp aşısı» diye adlandırılan kâlp nakillerinin kanuniliği meselesini doktrinde ve tıp dünyasında yeniden canladırdı. Bu problen aslında doktrin ve jürisprüdansın uzun zamandanberi üzerine eğildiği tıbbi sorumluluğun geniş manada görünüşünden başka bir şey değildir. (3) Bununla beraber mesele ötanezi (4) ve hemen hemen ayni zamara raslayan iki konuşmanın (5) (6) mevzuunu teşkil eden «insan vücudu üzerindeki tıbbi denemeler» meseleleri hakkında yeni zaviyelerden bizi düşünmeğe sevk ediyor.

Bu makalede kâlp naklini ahlâki ve hukukî yönüyle tetkik edeceğiz. Evvelâ mevzuun adli yönü üzerinde eğileceğiz, fakat probleme hakiki yönünü ve önemini veren ve onu aydınlatan ahlâk kaidelerini tesbit etmeden meseleyi iyi bir şekilde tetkik etmek imkânsızdır.

---

(1) Bu yazı «Revue de science criminelle et de Droit Penal compare» (Mukayesedi ceza hukuku ve suç ilmi dergisi) 969 yılı Aralık sayısı sayfa 789 - 806 dan dilmize çevrilmiştir.

(2) Profesör COSTE - FLORET 1968 Ekim ayında Montpellier Hukuk Fakültesinde müdafasını yaptığımız doktora tezimizin jürisinde bulunmustu. (Mütercim).

(3) Bak, bilhassa KORNPROST, Responsabilite dum édecin devant la loi et la jurisprudence, (kanun ve içtihatlar karşısında tıbbın sorumluluğu) 957 R. SAVATİER, Tarité de Droit medical (Tıp hukuku tretesi) 1956, J. MALHERBE, Médecine et droit moderne (Tıp ve modern hukuk) Masson ve C°

(4) Bak, JURETA, «Apropos de l'euthanesie, réflexion d'un mèdecin cancérologue» (Ötanezi hakkında kanser mütahassısının düşüncesi) R. I. D. P. 957 s. 415

(5) Bak, George CHEVALİER'in raporu «Les experimentation médicales» (Tıbbi deneme) ve bizim raporumuz, Coste — FLORET »Les experiances médicales sur l'homme devant la morale et devant la loi» (Hukuk ve ahlâk karşısında insan üzerindeki denemeler)

(6) Konuşmalar 28/Şubat/1969 da Montpellier'de yapılan Fransız akademik kongrelerinde ve Fransız hâkimler Birliğinin teşviki ile 7 - 8/Mart/969 da Pariste yapılan mühim bir toplantıda mevzu oldu.

I

KÂLP NAKLİ VE AHLÂK

Kâlp organlarının nakli ahlâkçıların, din adamlarının, basının, radyo ve televizyonun, ilgilendiği ahlâk nizamında halli zor ve ağır problemler ortaya çıkardı. Ve ne gariptir ki, nazilerin tecrit kamplarında bazı doktorların insanlık dışı yapmış oldukları tıbbî tecrübeler yanında (7) 1965 yılı Tıp nobel armağanını alan tanınmış bir alman profösörü warner Fortsman bu mevzuda dikkati çeken heyacanlı bir protestoda bulundu. Profösör diyor ki: «Bir salonda doktorlar akciğer-kâlp makinasının yanında sabırsızlanırken, bitişik diğer bir odada ikinci bir ekip neşter ellerinde ölümle mücadele eden genç bir adamın etrafında bekleşmektedirler. Bu şahıslar ona yardım için toplanmamışlardır. Ar zudan galeyana gelmiş bir şekilde, başka birini kurtarmak gayesile, müdafadan aciz genç adamın vücudunu açmak için oradadırlar»

1939-1945 yılları arasında, Dr. Fortsmanın memleketinde tıbbın bu sahasında geçen olaylar düşünülürse belki bu alicenap davranış anlaşılabilir. Acaba Kap'ta Fransada ve bütün dünyada cereyan eden kâlp nakilleri ayni nitelikte midir? Biz inanıyoruz ki hayır.

Ahlâki yönden bir husus ehemmiyet kesbediyor: başkasını kurtarmak için bir yaralının veya hastanın kalbinden faydalanmak maksadı ile, onu ölümden kurtarmak mümkün iken, ölüme terketmek veya ölümünü tamamlatmak asla tecviz edilemez. Ahlâki yönünden kâlp ve hayata ait diğer esaslı organların naklinde bu husus mutlaktır.

Bu noktayı tesbit edince hukukun ahlâkla birleştiği yere geliyoruz ki, hiç bir şey ölmüş bir insandan alınan organın veya kalbin canlı bir şahsı kurtarmak için naklini önleyemez. Bu gün bir göz bankası mevcuttur. ki ölümlerinden sonra körlerin görmeleri için gözlerini vasiyet edenlerin bu organlarını topluyor. Ayni şey diğer organlar meselâ böbrek içinde yapıldığı ve şayet ilerde tıp tekamül göstererek kalp naklinde devamlı muvaffak olunursa bir kalp bankasınında kurulması mümkündür. Burada işaret etmek lâzımdır ki meselenin hukuki yönden halli ahlâka göre daha zordur. Bir müddet önce Fransada gözün kornea tabakasının vasiyeti hakkında bir kanun çıktı ve 7 temmuz 1949 tarihli kanun bu mevzuyu tanzim etti. Kanunun hükümlerine göre burada vasiyetname ile ilgili bir husus mevcut olup vasiyet eden her zaman için bu arzusunu geri alabilir.

(7) MEYROWİTZ, La repression par les tribunaux allamands des crimes contr

Ahlâk nizamıda adli kaideye uygun bir kaide koyarak, R. P. Riquet'in Figaroda yazdığı gibi kalp naklini organı veren şahsın veya onun yokluğunda hukukunu haiz kişilerin (R. P. Riquet'in tabiriyle «ailesinin») rızası ile mümkün görüyor ve birazdan göreceğimiz gibi bu hususta vericinin olduğu gibi alıcınında rızası şarttır.

Ahlâki yönden bu mevzuda yapılan bir itirazda operasyanların muvaffak olma riskidir ki son yapılan kalp nakillerinde bu risk çok daha büyüktür. Burada risk meselesine temas eden ve ahlâki yönden problemi analiz eden, 1938 senesinde bir beynelmilel tıp kongresinde papa Pie XII nin söylediği nutuktan bir pasaj alalım :

«Ahlâki yönden yeni metodların kullanılmasına müsaade etmeden önce bütün tehlikelerden çekinmek lâzımdır ki bütün riskler önlensin Aksi halde bu durum insani imkânları geçer ciddi bütün ilmi araştırnaları baltalar v e ameliyata maruz kalanı ekseriya zarara uğratır. Tehlikenin takdiri selâhiyetli ve tecrübeli doktorların yetkilerine bırakılmalıdır. Bununla beraber izahlarımızda belirttiğimiz gibi ahlâkın tecviz etnediği tehlikenin bir derecesi vardır. Kâfi derecede denenmemiş yeni bir netod o zamana kadar tanınan vasıtaların muvaffak olamadığı şüpheli hallerde, tehlikeli elemanlar yanında, muvaffakiyet şansı tanır. Şayet ameliyata tabi olan hasta rıza gösterirse onu denemek meşrudur.»

Kalp naklinden otuz yıl önce yapılan bu beyanat, ahlaki yönden problemi analiz etmek için bazı izahatları ihtiva etmekte ise de meselenin zorluğunu halledememektedir.

İmdi, bize adli yönden problemin tesbiti kalmaktadır ki, bu sahada prensiplerin vazı kâfi gelmemekte, fakat müsbet hukukun kaidelerini bulup çıkarmak icap etmektedir, bu ise hakikaten zorluklarla karşılaşmamıza sebep olmaktadır.

KALP NAKLİ VE HUKUK

Bundan on sene önce bir yazarın dediğine göre, organ nakilleri «Tedavi ile ilgili tedaviler» olup özel adli problemler ortaya atmamaktadırlar. (1) Bu gün geçmiş bir şekilde geçilen ve belki de doğru olan bu fikri anlamak için kâlp nakli hakkında yazılan litteratürü okumak kâfi gelecektir. (2)

(1) KORNPROST., a. g. eser, s. 838

(2) Bilhassa bak, FOURGOUX ve PY. «A propos des greffes du coeur : garanise juridiques indispensables pour les greffes d'organes» (Kâlp nakli hakkında : organların nakilleri için zaruri adli garantiler) Gaz. Pal., 19 - 20/eylül (sept) 1968 (Gazette du Palais)

Bu prensiplerin ışığı altında, hukukun ahlâk ile birleştiğini söyleyebiliriz. Kâlp nakilleri henüz tecrübe safhasındadırlar ve onu yapan doktorlar da şikâyetçi değildirler. Tecrübelere dayanarak söyleyelimki onları ayıplamamalıyız : tıp da diğer bütün ilimler gibi cür'et, muvaffakiyetsizlik veya başarı ile ilerliyor. Elbette ki tıp sahasında insan üzerinde ki denemeler ve muvaffakiyetsizlikler daha mühimdir. Fakat bizim yukarda kısaca tesbite çalıştığımız ahlâkın esaslı prensiplerine riayet edilirse tıbbın ilerlemesi normaldir. Muvaffakiyetsizliğe ve cürete açık kapı bırakılmalıdır ki alimler büyük muvaffakiyete erişsinler. Tıp için teşebbüs ve tecrübe etmek esaslı bir hürriyettir.

Bununla beraber ahlâk gibi ve belki daha fazlası ile hukuk bu hürriyete limit koymuştur. Nitekim hudutsuz bir hürriyetle hareket edilemez.

Fransayı temsilen baş savcı muavini olarak bulunmak şerefine nail olduğumuz Nuremberg dâvaları sırasında General Telford «Nurembergin on kaidesi» diye tanınan tavsiyeleri 10/Ağustos/1947 de formüle etti. Tıbbi tecrübeler hakkında adli limit koymağı deneyen bu metni aşağıya alıyoruz :

1 — Sujenin elde edilen rızası hiç bir zorlama olmaksızın ve tecrübenin risklerini ve cinsini detaylı olarak tanımış olarak elde edilmelidir. Tecrübeye girişen bu sahada mesuliyetini başkasına devredemez.

2 — Tecrübe zaruri bir hal içinde yapılmalı ve başkaca hal şekli bulunmamalı.

3 — Tecrübe daha önce hayvanlar üzerinde hazırlanmış ve geniş etüdlere mevzu edilmiş olmalıdır.

4 — Tecrübede zaruri olmayan bütün zararlardan ve acılardan kaçınılmalıdır.

5 — Tecrübede sujenin sakat kalması veya ölümü önceden farzedilmemelidir. Bunun istisnaları oto-experiyans halleridir.

6 — Riskler yapılacak işin hakiki değerini geçmemelidir.

7 — Bütün muhtemel zararlardan kaçınılmağa çalışılmalıdır.

8 — Tecrübeyi yapan ehliyetli olmalıdır.

9 — Süje tecrübeyi durdurabilmelidir.

10 — Tecrübe yapan mümkün tehlike halinde tecrübeyi kesmeğe hazır olmalıdır.

529

Elbette ki yirmi iki sene önce tesbit olunan bu kaideler mota mot modern kâlp naklinde tatbik olunamaz. Fakat tıbbi denemeler için konan bu limitlere kâlp nakline uygun düştüğü nisbette bu çeşit ameliyatlarda riayet olunmalıdır.

Paris tıp akademisi, âhlâki tıbbi Beynelmilel kongre, Dünya tıbcılar birliği kongresinde kâlp naklininde içinde bulunduğu sahada tedavi ile ilgili denemelerde çok kısa tedavi arasındaki farkın deontolojik (1) kriterlerini tesbit etti.

Biz, «Helsinki beyannamesi» diye tanınan 1964 te Dünya tıbcılar birliği kongresinde tesbit olunan kaideleri aşağıya alıyoruz :

1 — Bir insan üzerinde yapılan tecrübede tıbbın araştırmağa müsade ettiği nisbette ilmi ve ahlâki prensiplere riayet olunmalıdır. İnsan üzerindeki tecrübe daha önce laboratuvarda yapılan deneylere, hayvanlar üzerindeki müşahedelere veya diğer bütün verilere istinat etmelidir.

2 — Bir insan üzerinde yapılan tecrübe ilmi bakımından ehliyetli kişiler tarafından yöneltilmeli ve bir doktorun nezaretinde yapılmalıdır.

3 — Tecrübeye teşebbüs etmek kanunen ancak sujenin maruz kalacağı risk ile gayenin irtibatlı olduğu takdirde mümkündür.

4 — Bir tecrübeye girişmeden önce suje ve diğerleri için mümkün riskleri ve avantajları ihtimamla tekâmül ettirmek lâzımdır.

5 — Tecrübe sırasında yapılan ameliyeler veya verilen ilaçlarla sujenin şahsiyetinde bir değişiklik meydana gelme ihtimali varsa doktor özel bir ihtimam göstermek mecburiyetindedir.

Bu kaideler enteresan olup faydalı prensipleri ortaya koymakta ve genellikle kâlp nakli ameliyelerinde karşılaşılan problemlere hal çaresini tesbit etmiş görünmektedirler. Fakat bu kaideler münakaşası kabil adlî problemler de ortaya çıkarmakta ve hukukçu olmıyanlar nezdinde ise bütün zorluklar halledilmiş görünmektedir. Süjenin ölümünün veya sakat kalmasının önceden farzedilebildiği hallerde, oto-experiyans halinde dahi bir tecrübeye girişilebilir mi? Kâlp nakli hukuken ehil olmayan bir şahsın kanunî temsilcisinin rızası ile yapılabilir mi?

Şayet kâlp naklinin adli şartlarının bir sentezi yapılmak istenirse üç hususu tesbit etmek lâzımdır : hasta bir alıcı, ölü bir verici, verici ve alıcının veya onların hukukunda yetkili şahısların rızası.

(1) Tıbta doktorlarla doktorlar ve hastaları arasındaki münasebetleri inceleyen ilim dalı

A — Hasta bir alıcı

İstifade eden alıcı hasta olmalıdır. Teşebbüs münhasıran bu şahsın menfaatini gaye edinmeli diğer hastalardan tefrik edilmelidir. Riskler kötüye gidiş ve acı çekme veya hastalığın ağırlaşması ile uygun olmalıdır. Yani ümitsiz hallerde göze alınmalıdır.

Bu şartlar zaruri gözükmektedir. Durumu iyi olan bir süje üzerinde sırf tecrübe maksadiyle meselâ operasyon sonundaki şartları tetkik etmek gayesiyle tedavi maksadını taşımayan bir kâlp nakli asla tecviz edilemez. Alıcının tedavisi maksadı ile naklin yapılması zaruridir.

Bu hususu tesbit ettikten sonra diyebiliriz ki, biraz sonra tetkik edeceğimiz hastanın rızası meselesinden güç başka bir problem kalmamaktadır. Ancak şunu da işaret edelim ki bazıları ferdin hayatında mekanik veya fizyolojik yönden esaslı bir fonksiyon gören kalbin bu vasfı itibariyle değiştirilmesine alıcı bakımından itirazda bulundular.

Fakat, astronotların ay hakkındaki yalanları ortadan kaldırdığı gibi kâlp nakilleri de kâlplerdeki hataları sildi, ve teknisyenler bu mevzuda aldanmıyorlar.

Le Monde'daki bir çok makalelerinde profesör Lhermitte ferdin şahsiyetinin basit bir mekanik organ, fulant ve nefes alan bir pompa olan kâlpte değil beyin içinde olduğunu izah etti. Ayni müellif beyin naklinin mümkün olmadığını ilave ediyor ve sebeplerini izah ediyor : nakletmekten gaye vericinin organını alıcıda yaşatmak değil, fakat ayni zamanda aşı yapılan organizma içinde organın normal faaliyetlerini de garanti altına almaktır. Muhtemel beyin nakillerinde ise imkânsız bir durum mevzubahistir. Zira beyin içinde hücre sayısı çok defa fazla olup (takriben ondört milyar) bu hücrelerin birbirine bağlılığı o kadar karışık bir durum göstermektedir ki muhtemel bir vericiden bir alıcıya beynin nakli pratikte imkânsızdır ve beynin normal fonksiyonlarının alıcıda devamını sağlamak mümkün olamaz.

Fazla olarak Profösör Lhermitte ilave ediyor ki beynin fonksiyonla ilgili değeri bütün hayat boyu iktisap edenleri taşımasıdır. Beyin hücreleri her biri kendine has bir özelliği haizdir ve şüphesiz bu sebepledir ki organizmada birlik temin etmektedirler ve hayat boyunca bu hücreler çoğalmamaktadır. Bu iktisaplar beynin «merkezi» ni teşkil ederler ve elbette ki bir şahıstan diğerine heterojen bir karakterdedirler. Bütün bu müşahadeler profösör Lhermitte'i etrafındaki bir grup doktorla birlikte bir neticeye sevketti ki o da bir şahsın şahsiyetinin toplandığı beynin naklinin idraki mümkün değildir.

Fakat kâlp için durum ayni değildir. 4 Aralık 1968 tarihli Le Monde'da kâlp naklinin birinci yıldönümü sebebiyle profösör Lenègre bir makalede kalbin özelliklerini anlatarak şu neticeye vardı : «araştırma ve tecrübeler sosyetenin olduğu gibi fert hayatının kaçınılmaz bir şartı haline geldi ve doktorlarla cerrahların tretemanlar ve operasyonlar karşısında durumu anlaşıldı.»

Burada tıp ahlâk ve hukukla birleşmektedir. Operasyon için zaruri olan iki adli şartı takdir etmek tıbba düşmektedir ki, bunlar alıcının hastalığının mevcudiyeti ve kâlp naklinde tedavi edici bir karakterin kabul edilmesidir.

Fakat şayet uzun zamandanberi düşünüldüğü gibi, kâlp ferdin hayati bir organı olarak kabul edilmezse onun durması ölüm teşhisine kâfi gelecek midir? Bu tıbda esaslı bir problem olduğu kadar adli bir problemdir de şayet son şart olarak meşru bir kâlp nakli için ölü bir vericinin mevcudiyeti şart ise sual şudur : bir adam ne zaman ölmüştür? Ölümün adli yönden tarifi nedir?

B — Ölü bir verici

Organ nakilleri bir müddetten beri canlı vericilerin rızasına müsteniden hayati ehemmiyet taşımıyan organlar üzerinde, meselâ böbrekte yapılmaktadır. Buna karşılık gözün kornea tabakasının nakline kanun koyucu müdahale ederek her zaman verici tarafından geri alınabilen ve vasiyet niteliğinde olan bu gibi tasarrufları tanzim etti. Kornea'nın nakli böbrek nakli gibi prensip olarak kanunen meşrudur, zira bir adamın tek göz veya tek böbrekle mükemmelen yaşaması mümkündür. Son hali Amerikan sigorta şirketleri risk olarak % 12 kabul ediyorlar ve tatil günü olmayan bir günde saatte onaltı kilometre süratle seyreden bir otomobilin ortaya attığı risk ile eşdeğer tutuyorlar.

Buna karşılık kâlp naklinin meşru olması için vericinin ölmüş olması icap eder, zira kâlp kesildikten sonra vericinin yaşaması imkânsızdır. Biraz önce gördük ki mekanik bir organ olan kâlp tek başına hayat için zaruri organ değildir. Bu bakımdan hukukçular için halli zor bir problem ortaya çıkmaktadır ki, oda ölüm anının tayinidir. Kanun koyucu bu zor meseleyi nasıl halledecektir? Biz ne zaman ölüyoruz?

Teolojinin kabul ettiği ve küçük çocukların din dersinde öğrendiklerine göre ölüm ruhun vücuddan ayrılmasıdır. İnanan bütün dindarlar için bu tarif en iyisi olarak gözüküyor, fakat hukukçular için bu tarif çok kifayetsizdir. Zira bu tarif hakiki ölüm anını tesbit edememektedir.

Teolojinin kifayetsiz durumu karşısında kanun koyucu meselenin hallinde yetkili gözüken tıbba başvuruyor. Nitekim bir asırdan fazla bir zamandanberi alim doktorlar küçük incelemelerle mevzuu üzerinde çalıştılar. Fakat her ilmi tekâmül problemin ilmi verilerini değiştiriyor ve öyle gözüküyor ki mesele halen halledilmemiştir. Ölüm daima tanınamayan bir korkunçluk olarak kalıyor ve her memlekete göre değişiyor. (1) Ayni şekilde müşahade teknik ve usulleri çok çeşitlidir. Elbette ki bu sahada hukukçu ölümün testlerini ve elemanlarını tesbit etmeğe tıbba bırakıyor. Fakat neticede gine hukukçu son olarak hukuk kaidesini vazetmeğe mecbur olacaktır.

Modern ilim gösterdi ki eskiden beri basit gözüken meselenin realitede halli çok zordur. Kâlp masajları, bütün yeniden canlandırma, soğutma imkânları ile hayat her gün biraz daha ölüm anını uzaklaştırır gözükmektedir ve bu anı geciktirmek için kâlbin üzerindeki ameliyeler meşru olacaktır.

Ümit kesilen hallerde uzun zamandan beri hukukî ihtilâflar ve son bir yara etrafındaki görevler biliniyordu. Fakat vücut sun'i bir kâlp böbrek - akciğer sistemine bağlandığı zaman aleti ne vakit durdurmak icabeder ve bu andan itibaren mes'uliyeti kim üzerine alacaktır. Bu durum az bir zaman önce bir yarışmada yaralanan şampiyon bisikletçi Jose Samyn hadisesinde mevzubahis oldu ve dolaşım sisteminde kesilme iki düz electro - encephalogramme'dan (2) sonra ailesinin rızası ile yapıldı.

Temyiz mahkemesi ise «daha fazla yaşama şanslarını takdir imkânının» mevcudiyetini ameliyeyi yapan doktor için zaruri kılıyor (Crim. 23 juin 955, D.P. 1955. p. 575) ayni şekilde «mutlak ve gelecek bir ölüm tehdidi altındaki hasta tehlikede kabul edilmelidir ve ölümün mümkün olduğu müddetçe doktor ona yardım etmek mecburiyetindedir.» (Montpellier, 17 fevr 1953 Gaz. Pal. 1953. 1. 333).

Fakat kesin olarak ölüm ne zaman vukubulmaktadır? Sosyal işler bakanlığı 1968 Nisanında «Fransa'da ölümün kanunî kriterlerinin tesbit edilmediğini» beyan etti. (3) Medenî Kanun medenî hukuk yönün-

(1) Bak, VİTANI, Legislation de la mort, (Ölüm hakkındaki kanunlaşma)
(2) Beyin hücrelerindeki elektrik potansiyelin kaydı ile elde edilen izler. (bu izler beyindeki çok hafif potansiyeldeki elektriği büyük nisbette büyüten bir aletle elde edilir) bilgi için bak, Adalet Der. yıl 969, kasım sayısı say. 726 (suçluların müşahedesinde elektroencephalografi, G. VERDEAUX. tercüme, İ. Tepebaşılı)
(3) Le Figaro, 25/Nisan/1968, s. 8

333

den ölüm halini resmiyete koyuyor. 1960 danberi eski bir pratiğe uygun olarak, bu müşahede kanunen doktor tarafından yapılmalıdır, fakat kanun daima ölümün kriterleri üzerinde her hangi bir hususu tesbit etmekten kaçınmaktadır. Kanunun hudutlandırmasına göre ölüm ile otopsi veya ölünün gömülmesi arasında yirmi dört saat bulunmalıdır ki öü morluklarının görünmesi sonucu teşhis edilen ölüm beyan edilebilsin. Diğer taraftan 20/Aralık/1947 tarihli nizamname ki zaten bir çok kritiklere sebep oldu, sıkı bir şekilde otopsileri tanzim ediyor.

Şu halde kesin olarak sadece tıp ilmi ölümü teşhis edebilir.

Bu o kadar doğrudur ki ölüm olayının yazılması ölüm anı üzerindeki bir müşahedeyi önleyemiyor. Ölüm olayı ancak isbat olunamamş delillere dayanan bir hükmü ifade ediyor ve hakiki tarih ve saatini tesbit etmek için bir ekspertize başvurmak mümkündür. (Paris 31/Mar/1962. D, 1962, 459)

Ayrıca hâkimler mevcut şahadeti nazara alarak ölüm olayının tarihini düzeltmek yetkisini haizdirler : Civ. 1 er dec. 1954. Bull. 1345 et 11 mai 1957, Bull, 1228.

Ölüm anını tâyin etmek gibi ağır bir sorumluluk karşısında tıp uzun zamandan beri kriter olarak kâlbin durmasını kabul ediyordu. Fakat bu kriter bu gün çoktan geçilmiş durumdadır ve kâlp naklinde de zorluk meydana çıkmıştır. Bu sebeple hükûmet bu sahadaki boşluğa el attı. Bakanlar Kurulunun kararından sonra sosyal işler bakanlığı bazı hastahanelere ve bilhassa C.H.U. ya 25/Nisan/1968 tarihli bir sirkiler yolladı. Sirkülere göre «kâfi bir müddet içinde müşahede edilen düz electro - encepholagramme» den sonra ölüm teşhisi yapılabilir.

Fakat bu kriter mutlakmıdır ve diğerlerine de müracaat edilmemidir? Bu mevzuda Paris Tıp Fakültesi Profösörü Crosnier, COMBAT gazetesine verdiği beyanatında diyor ki : «Benim fikrimce electro - encephalogramme esas olarak beyin çıkıntılarındaki faaliyeti gösterip beyin merkezlerindeki daha derin faaliyetler hakkında az bilgi vermektedir. Muayyen bir müddet içinde electro - encephalogrammın tamamiye düz gözüktüğü hallerde dahi vejetatif sinir merkezleri daima canlıdırlar. (1)

«Tatbikatta tetkik edilen yeni nizamname içinde, electro - encephalogramme şu halde diğer testler gibi bir test kabul ediliyor. Diğer test-

(1) Vejetatif sinir sistemi : organların çalışmasını nizamlayan «sympathique veya pra - sympathique» sinir sisteminin bütünü.

324

ler arasında nefes almanın kendiliğinden son bulması, bütün reflekslerin kaybolması, gözbebeğinin büyümesi (yani mühim, devamlı ve ışıkla gözbebeğinin harekete geçirilmesi neticesi olmayan bir büyüme) sayılabilir. Bütün bunlar merkezi sinir sisteminin kesin, kaçınılması mümkün olmayan, kat'i ölümünün işaretleridir.»

Problemin zorluğu görülüyor. Ölümü muhtelif yönleri ile müşahedeye gayret eden kanun koyucunun gözünden de bu zorluk kaçmamaktadır. 3 Ocak 1948, 19 Eylül 1958 ve 25 Nisan 1968 tarihli sirküler hükümlerine göre hastanelerde ölümün müşahadesi doğrudan bir muayene ile birlikte arteriyotomi, (2) fluorencin (3) denemesi, veya eter metodu ve nihayet kafi bir müddet içinde yapılan electro - encephalogramme ile birlikte yapılmalıdır.

Son deneyin meydana getirdiği kritikler yukarıda görüldü. Ölüm anının kanuni bir tarifinin hukukumuzda tesbit olunmamış bulunmasının bir çok mahzurlar göstermesi mümkün iken halen bu tesbit yapılamadı.

Öyle gözüküyor ki kanun koyucu meseleyi tanzim etmek zorunda kalacaktır. Ölümün müşahedesinin ikâmetgâhta veya hastahanelerde farklı olmasını kabul etmek te mümkün değildir. Şu husus kesindir ki hastahaneler zaten kullanamadıkları bazı vasıtalara maliktirler. Fakat limite varılmak istenirse bir şahıs ikametgâhta ölmüş olarak kabul olunurken, şayet hastahanede bulunsaydı böyle kabul edilmiyebilirdi denebilir. Hukukcu bu gibi şeyleri kabul edemez ve henüz tesbiti mümkün bulunmayan ölümün kanuni bir tarifinin noksanlığı karşısında kanun koyucunun, iyi bir şekilde yazılmamış bazı sirkülerleri koordine etmesi, düzeltmesi ve bunlara otoritesinin müeyyidesini vermesi uygun gelecektir.

Şunu kabul etmek mecburiyetindeyiz ki ölümün müşahedesi komplike bir problem olarak kalacaktır. Profösör Lenègre diyor ki : «Ölümün müşahedesi daima zor bir şey olmuştur. O derece derece vuku bulur. Bazı neşiçler önce ölür, diğerleri sonra, o şekildeki ölüm bir an değil fakat bir periyoddur»

Kâlp nakillerinin meşruluğu için vericinin ölmesi mecburi bir şart olarak görülmektedir ve meseleye kanun koyucunun mümkün olduğu nisbette el atması temenni olur. Bir hukukçu değil fakat bir doktor kâlp naklini yapan pratisyenlerden biri diyor ki : «verici ve alıcı meselesi

(2) Arteriyotomi : bir arterin cerrahiye ait bölümü
(3) Sarı renkli bir madde

tamamiyle nizamlanmış değildir. Şayet kanunlaştırma sahasında bu mevzuda bir adım atılmazsa bütün suiistimallere açık kapı bırakılır ve bir gün böbrek, kâlp ve karaciğer nakline dair politikanın kötü zan altında kalacağına hükmedilebilir»

Suiistimallerden koruyucu böyle bir kanunlaşmayı bekleyerek hukukcular bu sahada fert haklarını garanti etmeğe gayret ediyorlar. Bu sebepledir ki kâlp naklinde üçüncü bir şart ortaya atılıyor : verici ve alıcının rızası.

C — Verici ve alıcının rızası

Kâlp naklinin meşruluğunun tetkikinde ilk iki şarta : (hasta bir alıcı ve ölü bir verici) hukukçu tıbbın ışığı altında karışmaktadır. Esaslı bir şart olan alıcı ve vericinin rızası meselesine ise hukukçu tek başına müdahele etmekte ve hukuk burada hâkimiyetini ele almaktadır.

Bazı hukukçular, özellikle cüretkâr olanlar, kâlp naklinin izahını kolaylaştıran ve mevzuun hukukî yönü için cezacılarla iyi tanınan üç teoriye müracaat ediyorlar : tehlike halinde olan şahıslara yardım mükellefiyeti (Fır. Ceza K. m. 63) cezai zorunluluk, (Fır. C.K. m. 64) ve nihayet mecburiyet halinin mevcudiyeti hakkındaki jürisprüdans.

İlk iki tezin bu sahada her ne olursa olsun tatbikatı olamaz. Şayet Ceza Kanununun 63 üncü maddesi okunursa görülecektir ki bu sahada tatbik olunacak fiillerin tehlikede bulunan kimseyi veya diğerlerini hiç bir riske maruz bırakmaması icabeder ki kâlp nakli tabiidir ki, bunun dışındadır. Keza 64 üncü maddedeki mânevî cebirin de sahamızda tatbikatı yoktur. Zira bu halde önünde durulamayan bir zaruret hali mevcut olup bir çok kararların ışığı altında bu hususun da sahamıza girmediği ve bu sahada da henüz içtihatların yer almadığı görülmektedir.

Geriye mecburiyet hali teorisi kalıyor ki biz onu rıza unsurunu tetkik ederken göreceğiz.

Alıcı ve vericinin rıza unsurunu bertaraf etmek imkânsız görünüyor. Şüphesiz ki kâlp naklini daha önceden düşünmemiş olan Ripert bundan altmış yıl önce şöyle yazıyordu : «Bir cerrahın hastalarını tecrübeye mevzu edinmeğe hakkı yoktur» (1) ve şayet « tıbbî ameliyenin nev'inde riski göze almak» (2) bu gün itirazla karşılanmazsa çok geniş

(1) PİPERT, Rev. critique lég, et jur. 1908, P. 200 (Adli ve huk, kritik dergi)

(2) R. SAVATİER, «Responsabilité mèdicale, principes généraux» Jurisclas seurs civiles, XXX a, no 54 (Tıbbi, sorumluluk, genel prensipler)

bir jürisprüdansa göre tretemanın «ilmin aktüel donelerine uygun olması» gerektir. (Civ. 20/Mayıs/1936. D.P. 1936. 1. 88 : Civ 30/Kasım/1962 J.C.P. 1962 11. 19924 note R. Savatier ve D. 1962, 57 note P. Esmein)

Ağır riskler icap ettiren yeni bütün tedaviler ve bilhassa hayati riski göze alan kâlp nakilleri için hayatı üzerinde oynanan alıcı ve vericinin rızası icabetmektedir. Çünkü verici de bir insandır ve onun cesedi de kanunen korunmuştur ve hiç bir organ vücudundan, kendisinin veya hukukunu haiz olanların önceden rızası alınmaksızın, alınamaz.

1 — Alıcının rızası :

Problemin halli zordur. Zira hayatı üzerinde oynanan alıcının bu ağır operasyon hakkında haberdar edilip edilmiyeceği hakkında hukukta ihtilâf vardır ve Deontoloji Kanununun 29 ve 34 üncü maddeleri doktora hastasının menfaati icabı bütün ağır teşhisleri gizlemesine müsaade ediyor.

Papaz Jean Bosc yaptığı bir konuşmasında diyor ki, «bir hasta ölümün yeni bir hayata girişin başlangıcı olduğuna inanırsa, açık bir şekilde ölümünün en yüksek derecede şuurlu ve şiddetli olarak yaşanması hususunda aydınlatılmalıdır. Onun hakikati öğrenmeğe hakkı vardır.»

Eski bir içtihat bu ihtilâfı halletmek isteyerek doktora, hastasına «cerrahi bri operasyonun muayyen gayesini» haber vermeği yükümlüyor. (Liege 30/Haziran/1820 D.P. 1821 2. 281)

Kâlp naklinde öyle gözüküyor ki şayet hasta şuurlu ise operasyonu teknik detayları ile izah etmemek organın nakli ameliyesine mâni olur. Çünkü bu hususta hastanın rızası lâzımdır. (3)

Pratikde itiraz edilmemesi için gizlenen hallerde dahi, alıcılar üzerinde yapılan nakillerde de bu böyle olmuştur. Elbette ki ameliyata maruz kalanlar operasyona karşı koyabilirler ve meselâ Blaiberg'in ikinci bir kâlp nakliyatını kabul etmeyeceğini beyan ettiği bilinirken Dr. Bernard da böyle bir şeyi düşünmediğini söylüyordu.

Fakat alıcı rıza göstermekte hukuken ve maddeten ehil olmayabilir. Kâlp nakli bir bebek üzerinde yapılırsa, bu halde nasıl karar vermek lâzımdır? Şayet hukukî bir imkânsızlık mevzubahis ise, mevzu hukuka

(3) Bir ferdi sevkeden rıza, şuurla, ehliyetli, aydınlatılmış (vuzuh) serbestçe ve menfaatlerine uygun olarak elde edilmelidir. Georges CHEVALİER, a, ge, es, sa. 14 - 19

337

göre, ehil olmayının yerine kanunî temsilcisi, meselâ baba, anne yahu vâsi bir küçük için rıza beyan edebilir. Acaba bu nazariye kabul edilebi lir mi? Adalet Bakanlığı 1960 da buna yakın bir durumu inceledi: 1- yaşındaki iki ikiz kız kardeşlerden birisi ağır bir şekilde hasta olan di ğerine böbreğini vermek istiyordu. (1) Hukukî yönüyle bu operasyon: karşı gelinebilir mi? Meseleyi vericinin rızası ile ilgili paragrafta biraz dan tetkik edeceğiz. Ve aksine olarak, mümeyyiz küçük bir alıcı acab: kanunî temsilcisinin rızası alınmak suretiyle bir organ nakline ve bilhas sa kâlp nakline zorlanabilir mi? Biz inanıyoruz ki hayır ve R. Savatie: ile birlikte düşünüyoruz ki: «Bu noktalar kanunun boş olduğu sahay: girip, medeniyetimizdeki ahlâk anayışımıza aykırı düşmektedir». (2 Hukuken ehlîyetsiz olan alıcı şayet şuurlu ve yapılanı anlayabilecek du rumda ise kendisinde rızası şart olduğu gibi kanunî temsilcisininki d: şarttır. Şayet fiili bir ehliyetsizlik mevzubahis ise durum daha başkadır meselâ şuursuz olan bir hastanın veya bebeğin organ nakli mevzuba his ise bunların rızası aranmaz. Bu halde hukuk kaideleri bizi hastanı kanunî temsilcisinin rızasını almağa zorlar. Deontoloji Kanunu «aile nin» reyine bırakıyor. Öyle gözüküyor ki doktor «yakınlarının» rızasın elde etmelidir: kanunî temsilci, eş, kardeş veya nikâhsız eşin. (3)

2 — Vericinin rızası :

Kâlp nakli hipotezinde iki husus vardır : ehil ve şuurlu bir veric ölmeden evvel kâlbinin ölümünden sonra nakline rıza göstermektedir Veya onun haklarını haiz kişiler ölümünden önce veya sonra bu rızay tesis etmektedirler.

Bir kâlp nakline önceden müsaade eden vasiyetname kanunî mi dir? Bu hususta şüphe etmekten sebep mevzuyu tanzim eden hiç bi: kanun metninin bulunmamasıdır ve meselâ «gözler üzerinde vasiyet hük münde olmak üzere tasarruf» yapıldığında ölüm yerinde, anında mü dahele edip onları alabilmek için 7/Temmuz/1949 tarihli kanunu çıkar mak icap etti.

Şayet «bir şahsın cesedinin ticarî vasıf taşımadığı» kabul edilirs: (Civ. 30/Mart/1886, D, 1886. 1. 451) bir şahsın ölümünden sonra mute ber olmak üzere vücudu üzerinde tasarruf etmesine hiç bir mâni yok

(1) Bak, G. CHEVALİRE, a. g. e. s. 17
(2) R. SAVATİER, Traite de droit medical, 1956 no 239 (Tıp hukuku tretesi)
(3) nikahsız eş için bak, FOURGOUX ve PY a. g. e. s. 1

tur. Şahıs cenaze merasimini tanzim edebilir, hatta cesedinin yakılmasını da isteyebilir. (4) Keza bir tabutla veya tabutsuz gömülmesini isteyebilir. Bahusus şu veya bu organını ve bilhassa kâlbini başka bir hayatı kurtarmak için vasiyet edebilir. Yukarıda söylediğimiz gibi bu gün bir göz bankası vardır, belkide ilerde vasiyet edilmiş kâlpleri toplayan bir banka da kurulacaktır. 1949 tarihli kanuna benzer bir kanun meseleyi tanzim etmek zorunda kalacaktır. Şu halde şuurlu vericinin ölmeden önceki rızası büyük problemler yaratmıyor.

Fakat onun hukukunu haiz olanlar bu rızayı vermişlerse durum ayni değildir. Bu halde verici can çekişme halinde ve fiilen ehliyetsiz olmalı, ölmüş olmalı.

Bu hipotezde ilk prensip şudur : Vericinin hukukunda yetkili kişilerin hastanın veya ölünün arzusu hilâfına hareket edemezler. Mirasçılar, aile vasiyete aykırı tasarruflarda bulunamazlar. Ölünün iradesine daima hürmet edilmelidir. (Trib. Seine 13/Mart/1947, Gaz. Pal, 1947. 3. 13)

Fakat müteveffa özel olarak bu mevzuda hiç bir beyanda bulunmamış ise durum ne olacaktır? Bu takdirde ölünün iradesine en iyi tercüman olacak şahıslar araştırılacaktır : bunlar ekseriya eş veya akrabalardır. (1)

Bununla beraber hastanın menfaati icabı ve tıbbın tekâmülü için 20/Ekim/1947 tarihli nizamname hükümlerine göre ilmî veya tedavi gaye icap ettirirse doktor ailenin rızası alınmaksızın bir ölü üzerinde ameliyeler yapabilir.

Organ nakillerini mevzu edinmeyen bu nizamname sahamıza tatbik olunabilir mi? Bir mükelefin fikrine göre organ nakli «şayet ölmeden önce şahıs, eşi usul ve füruu karşı koymamış iseler» yapılabilir. (2)

Açık ve kesin bir kaide veya kanun metninin bulunmaması karşısında biz aksi fikirdeyiz. Burada şahsın vücut tamamiyetine zarar veren

(4) Bundan böyle katolik dininde cesedin külle yakılmasının kabul edildiği biliniyor ve mezarlığa kapama bazı şartlar içinde kanun koyucuyu bu sahada tekamüle yöneltiyor.

(1) Agen, 6 Juill. 1921, Gaz. Pal. 1921. 2. 530: Req., 23 janv. 1899 D, 1899, 1. 3 - 61 Paris, 24 mars 1922, D. 2 108

(2) J. SAVATİER, D, 1968, Chron., p. 89

fiillerin temas ettiği ceza hukuku sahasında geniş tefsir yapılamıyacağı kanısındayız. (3)

Vericinin veya onun hukukunu haiz olanların rızası olmaksızın müdaheleyi meşru kılan tek nazariye mecburiyet hali olabilir. Mecburiyet halini bazan bir suç mazur gösterebilir. Biz burada Bay J. Savatier'in tezini esaslı bir farkla kabul ediyoruz. «Mecburiyet halinin bütün icapları ile tahdit edilmesi taraftarıyız.» Ayrıca dekan Legal'ın analizini zikredelim : «ajanın veya üçüncü bir şahsı tehdit eden muhtemel bir tehlikenin mevcudiyetinde, ceza kanununun ihlâlinde hukukun feda edilmesi için, kurtarılan menfaatin terkedilen menfaatten daima üstün olması şarttır». (4)

Müdahelenin meşru olması için o halde vericinin rızası şarttır. Ayrıca bu hususun kanun koyucu tarafından menedilmemesi de şarttır. Fransa'da 1955 tarihli bir sirkülere göre intihar edenler, iş kazasına maruz kalanlar veya suç kurbanları üzerinde bütün ameliyeler yasaktır, nitekim bilindiği üzere İslâm Hukuku Müslüman'ların cesetleri üzerinden herhangi bir azanın alınmasına müsaade etmiyor.

Bazı memleketler ise aksine olarak bu yönde çok daha ileri gittiler. Tıbbın tekâmülünü himaye maksadıyle onların kanunları bazı kategori organlar ve bazı fertler hariç bütün vatandaşların bir organ vericisi olmasını şart koşuyor. Bu mükellefiyetten kurtulmak istiyenler istida ile müracaat etmeli ve zorunluluktan hariç tutulduklarına dair bir kartın taşıyıcısı olmalıdırlar.

Biz, Fransa'da hiç olmazsa kâlp nakli mevzuunda bir kanunlaşmanın yapılmasının faydalı olacağını düşünüyoruz : inanıyoruz ki bu sahadaki kanunlaşmada vericinin rızası zaruridir. Bu kaide, alıcının rızasında olduğu gibi ilimde meydana gelecek tekâmüle göre değşitirilebilecektir, bunu netice kısmında göreceğiz.

Netice nedir? Kâlp nakli halen tecrübe sahasındadır. O halde bu gibi ameliyelerde hukuk ve ahlâkın insan şahsiyetine hürmet edilmesi zorunluluğunun ortaya koyduğu limitleri tesbit etmek lâzımdır. Yukarda ortaya çıkarmağa çalıştığımız şartların yardımcı olacağı söylenebilir. Belki de kâlp nakilleri yakın bir gelecekte sık sık yapılan ameliyeler haline gelecek ve göze alınan risk azalacaktır. Bu tekâmül geniş bir

(3) Comp. Crim, 1 juill 1937 (Bull., 1937, no 139,p, 129)

(4) LEGAL, «La responsabilite sans faute» Melanges Patin, (hatasız sorumluluk)

nisbette verici ve alıcıların veya onların hukukunu haiz olanların alicenap davranışlarına bağlı kalacaktır.

Şayet tıbbın tekâmülü bu ilerlemeğe müsade ederse kâlp naklinde, verici ve alıcının rızasına ait adlî kaideler, meselâ, anastezide teknik tekâmül ile birlikte değişiklik (1) yapıldığı gibi revizyona tabi tutulmalıdır. Bu gün bizim tesbit etmeğe çalıştığımız kaideler makul gözükmektedir. Vardığımız netice Profösör Graven'inki ile birleşmektedir. Haklı olarak denildiği gibi :

«İlim insanoğlunun hizmetinde olmak mecburiyetindedir ve sırf ilmî gayelere feda edilmemelidir». Fakat ayni zamanda kaçınma yoluyla hataları önlemek tıbbî, adlî ve ahlâki bir kaidedir. Hipokrat ideal bizi bugün değişen bir dünya içinde aydınlatmağa mecbur ve muktedirdir ki onun esaslı etik sebepleri devamlı bir şekilde hareket etmektir : tıp, faaliyeti ne olursa olsun, insanlara hizmet etmek mecburiyetindedir. Doktorların görevi ve sanatı icabı hürmet edecekleri hususları göstererek, insan saygısı ve sevgisi ile eski devirlerden beri ara vermeksizin tıbbın tekâmülü ve yönetilmesi övülecek bir husus olmuştur. (2)

Kâlp nakli yapan pratisyenlerde insan varlığına hürmet ederek tıbbın tekâmülü için bu prensiplere sadık kalmalıdırlar.

---

(1) Tr. corr. Lyon, 15 dec. 1859, D.P, 1859. 5. 87: Guenier et ROTUREAU, Manuel pratique de Jurisprudence medicale, p. 109 (Tıp hukuku pratik elkitabı)

(2) GRAVEN, «Rapport au colloque des magistrats resistans» p. 3 (meslekdaş hakimlere rapor.)

341

TENKİTLER

YARGITAY 8 İNCİ HUKUK DAİRESİNİN 1974/2056 SAYILI 8/4/1963 GÜNLÜ KARARI İLE YARGITAY HUKUK GENEL KURULUNUN 1966/8-799 ESAS VE 727 KARAR SAYILI 6/11/1968 GÜNLÜ KARARLARI ÜZERİNDE DÜŞÜNCELER.

Yazan : A. Hamdi ÖNDE
(Amasya Asliye Huk. Hâkimi)

Giriş :

Amasya'nın bir köyünde Kadastro Tahdit ve tesbiti yapılırken bazı Tapular ile bazı kişiler adına tapuya bağlanan gayrımenkuller, O gayrimenkuller Muris'den kaldığı halde sadece bir veya bir kaç verese adına tapuya bağlandığı, fakat mirascı olan diğer vereseler gizlenerek veya bazı düşünce ve maksatlarla Tapuda hak sahibi olarak gösterilmemiş bulunmaktadır.

İşte veraset yolu ile hak sahibi olduğu halde tapuda hissedar olarak gözükmeyen bu kişiler, Tapuda malik gözüken diğer haktaş aleyhine bu gayrimenkuller müşterek murisimizden kaldığına göre bizde haktaşız, Tapuda bizim de veraset ilâmına göre hak sahibi gösterilmemiz lâzımdır diye tapuda malik gözükenler üzerine olan tapunun onlar namına olan kaydının iptali ile veraset ilâmında hissedar gözüken kendileri ve tapuda malik gözüken dâvalılar adına veraset ilâmı nisbetinde tapuya bağlanması ve tesbiti dâva edilmiştir.

Amasya mahkemesi dâvacıların bu iddiasını sabit görmüş 30/6/1965 Tarihli 1963/601. Esas 1965/498 Karar sayılı kararla veraset ilâmına göre dâva edilen tapuların dâvanın tarafları adına tesçiline karar verilmiştir.

Yargıtay 8 inci Hukuk Dairesi belirtilen 8/4/1963 tarihli kararında bu durumda Medeni Kanunun 6333. sayılı kanunla muaddel 639. maddesine göre, dâvanın hazineye de teşmili ve muktezi ilânların yapılmasının lâzım geldiği belirtilmiştir.

İsrar üzerine sadece 30/6/1965 tarihli kararda ilâmın yapılmasına lüzum olmadığı karar altına alınınca Hukuk Genel Kurulu bahse konu 6/11/1968 tarihli kararının 2 nci maddesinde : (Dâva Genel Hükümler

dairesinde ve zilyedliğe istinatla açılmış olup yanlış alındığı iddia edilen Tapu kaydının iptali ve kayıt muhtevası gayrimenkulün müşterek murisin vereseleri adına tescili istenmiştir. Olayda Medenî Kanunun 6333 sayılı Kanunla değişen 639/3 uyarınca şahıslar yönünden ilânların yapılması gerekir sözü geçen tapu kaydının tapulamaya dayanılarak alınmış olması ilânla ilgili ve kanunun ön gördüğü işlemlerin yapılmasına engel olmaz.) diye gazete ilânlarının ve müktezi köydeki ilânların yapılmasının lâzım geldiği belirtilmiştir.

Malum Medeni Kanunun 639 uncu maddesinin 6333. sayılı kanunla muaddel şekline göre tesçil iki şekilde talep ve dâva edilebilmektedir.

Birincisi : Tapuda kayıtlı olmayan gayrimenkullerin tesçili keyfiyeti. Bu şekilde bir talep ve dâva olduğu takdirde bahsedilen maddenin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkralarına göre hareket edilip karar vermek lâzımdır.

İkinci şekil tesçil ise : Mezkûr maddenin 639 uncu maddesinin 2 nci fıkrasında gösterilen Tapu sicilinde kayıtlı olup maliki kim olduğu anlaşılmayan ve 20. sene evvel maliki vefat eden veyahut gaipliğine hükmedilen tapulu yeri 20. sene daha fazla müddetle malik sıfatiyle bila niza ve fasıla tahtı zilyet ve tasarrufunda bulunduran kimsenin o tapunun iptali namına tescilini dâva etmesi keyfiyetidir ki, bu şekilde bir dâva açıldığı takdirde Medeni Kanunun muaddel 639 uncu maddesinin 2, 3 ve 4 üncü maddesine göre hareket etmek ve dâva açmak lâzımdır.

Yani hazine hasım gösterilecek veya ilgili hükmü şahıs hasım gösterilecek, keza bu iptal dâvası suretiyle tesçil istenilmişse tapu maliklerinin mirasçıları dâvalı olarak gösterilecektir. Gazete ile ilânlar yapılacaktır. Gayrımenkulün bulunduğu mahalde ve köyde üçer defa gerekli ilânlar yapılacaktır.

Fakat hadisemizde ve derdest izah ettiğim dâvada böyle bir durum yoktur. Dâvacılar zilyetliğe istinaden ve medeni kanunun 639 uncu maddesinin ne birinci ve nede ikinci fıkrasına istinaden bir dâva açmamışlardır.

Açılan dâva yukarda izah edildiği üzere dâvalı gösterilen kişiler adına kadastroca tapuya bağlanan gayrimenkul hem dâvacının hemde dâvalının murislerinden kalma bir gayrimenkul olduğu halde dâvacılar murisin kendilerinden başka diğer mirascılarını yani dâvacıları ya gizliyerek veyahutta başka sebeplerle meselâ : Dâvacıların hissesini veya diğer haktaşların hissesini satın aldık, demek suretiyle o hak sahibi olan kimseleri haktan düşürerek sadece kendi namlarına tapuya bağlatmışlardır.

34

Dâvacılar ise bu gayrimenkulün murisden kalma bir yer olması hasebiyle murisden aldıkları veraset ilâmını ibraz ederek buranın sadece dâvalılar adına değil veraset ilâmında gösterilen mirasçılar adına veraset ilâmındaki hisseler nisbetinde tapuya bağlanması gerektiğinden sadece dâvalılar namına olan tapu kaydının iptali ile veraset ilâmına göre ve veraset ilâmındaki hisseler nisbetinde tapu kaydının düzeltilmesi, yani ona göre tescile karar verilmesi talep ve dâva edilmiştir.

Görülüyor ki ve izahtan anlaşılmıştır ki verilen karar ve yapılan işlem zilyetliğe istinaden ve Medenî Kanunun 639 uncu maddesinin ne bir ve nede 2 nci fıkrasına göre açılmış bir tescil ve tapu iptali dâvası yoktur.

Sadece ketmedilen ve gizli kalan hak sahibinin de tapuda hak sahibi olarak gösterilmesini teminen açılmış bir dâva vardır.

Yani dâvacı olan kimse ben de hak sahibi idim, ben de o tapunun sahibi evveli murisin mirasçısı idim, dâvalılar nasıl hak alacak idiseler ben de o şekilde hak alacaktım. Fakat dâvalılar beni gizlemişler, sair sebeplerle haktaş olarak göstermemişler. Beni de tapuda malikler arasında gösterin diye dâva etmiş. İşte dâva budur.

Bu şekildeki bir dâva nasıl oluyor da Medenî Kanunun muaddel 639 uncu maddesinin 2 nci fıkrasına girer şeklinde mütalâa edilerek hazine dâvaya katılması lâzımdır diyor, 3 üncü fıkrasına göre de ilânlar yapılması gerekir deniyor.

Bunu bir türlü izah etmek yolunu bulamadık. Medenî Kanunun mezkûr 639 uncu maddesinin maksat ve tedvini hazine yerinin ve haktaşların haklarını almasını temindir.

Halbuki bu yer artık kesinleşen tapu ile hazine veya sair kimselerin hakkı olmadığı anlaşılmıştır. Yalnız mirasçılar bizim hakkımız tapuya bağlanmamıştır. deniyor. Bütün iddia ve dâva budur.

Yüksek Yargıtay'ın belirtilen iki kararının ayni zamanda H.U.M.K. nun 77 nci maddesiyle de telifinin mümkün olmadığı düşüncesine kapılıyorum.

Yukarıda açıkladığım duruma göre acaba ben mi yanlış düşünceye kapıldım.

Kıymetli meslektaşlarım ve kıymetli hukukçu arkadaşlarım bu mevzuda açtığım çığra göre görüş ve mütalâalarını yazarlarsa ve açıklarlarsa her halde iyi bir hareket yapılmış olur.

Fikirlerin tartışmasından hakikat meydana çıkar.

TAHLİLLER

766 SAYILI TAPULAMA KANUNUNUN 94. MADDESİ ÜZERİNDE BİR İNCELEME

Yazan: İhsan ÖZMEN
(Çivril Yet. Tapulama Hâk).

Plân :

1 — GİRİŞ
2 — A — 94 ncü Maddenin metni,
B — 94 ncü Maddenin gerekçesi,
C — 94 ncü Maddenin meclisdeki müzakeresi,
3 — Yargıtay 7. nci Hukuk Dairesinin 94. ncü madde ile ilgili 25/11/1969 tarih ve 1969/7243 - 7895 sayılı kararı,
4 — Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünün, 7. nci Hukuk Dairesinin Yukarıdaki kararına aykırı tamimi.
5 — Konunun münakaşası.
6 — 94 ncü Maddeye göre düzeltmeyi hangi merci yapacak ?
7 — 94 ncü Madde uyarınca neler düzeltilebilir ?
8 — Sonuç.

BİBLİYOĞRAFYA :

1 — Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu tutanak dergileri,
2 — İlmî ve kazaî içtihatlar dergisi,
3 — İsmet Bilgin ve arkadaşları : Tapulama kanunu şerhi, 1966,
4 — M. Reşit Algan ve Yaşar Türkay : Yeni hükümleriyle 766 sayılı Tapulama kanunu ve uygulaması, 1966,
5 — Necati Haksu : Açıklamalı ve içtihatlı Yeni Tapulama Kanunu ve uyuşmazlıkların çözümü, 1967

I — GİRİŞ :

766 Sayılı Tapulama Kanununun 94. ncü maddesinin tatbikinde, Yargıtay 7. nci Hukuk Dairesinin içtihatları ile, Tapu Kadastro Umum Müdürlüğünün tamimleri arasında aykırılık vardır. Bir hukukî müessesenin tatbikatındaki aksaklıkların hangi sebepten doğduğunu anlayabilmek için bu müessesenin doğuş, şart ve sebeblerini araştırmak gerekir. Bizde bu araştırmayı yaptıktan sonra maddeyi bütünü ile ele alıp, sevkindeki maksat ve gayede göz önünde tutularak, maddenin ruhuna sadık kalmak suretiyle maddenin açıklamasını yapacağız.

2 — A) 94. ncü maddenin metni :

Madde 94 — Tapulamaları yapılmış olan gayri menkullerden, itirazlı olup da, komisyonca veya mahkemece karara bağlanmamış olanların tahdit ve tesbitinde, ölçü, tersimat ve hesaplarında düşülen yanlışlıklar:

a) Bölgede Tapulama çalışması devam emekte ise, tesbitinleki esaslara göre tapulama müdürlüğü,

b) Bölgede tapulama sona ermiş ve müdürlük bu bölgeden kaldırılmış ise, Tapu ve kadastro genel müdürlüğünün yetkili kılacağı memurlar tarafından düzeltilmesine karar verilerek ilgililere tebliğ olunur.

Tebliğ tarihinden başlıyarak onbeş gün içinde kararın kaldırılnası yolunda yetkili mahkemeye dâva açılmadığı takdirde gerekli düzeltmeler yapılır.

Şu kadar ki, Tapulamadan sonra tedavül eden veya üzerinde başkalarının aynî hakları taallûk eden gayri menkullere ilişkin düzeltmeler, ilgililerin izni ile yapılır.

B) 94 üncü maddenin gerekçesi :

Bu madde, tatbikatta çok duyulan bir ihtiyacı karşılamak ve hatâyı yapan teşkilâta bunu düzeltmek imkânını sağlıyarak mal sahplerinin mahkemelere düşürmemek ve huzura kavuşturmak maksadiyle tetvin edilmiştir.

Filhakika Tapulama ameliyesinin bünyesinde tahdit, tesbit, ölçi ve tersimat gibi bir çok hukukî ve teknik hususlar vardır. Bu işleri yürütmekle vazifeli memurların hiç hatâ yapmayacaklarını kabule imkân yoktur. Binaenaleyh vazifeli memurlara kendi fiil ve hareketleri neticesinde sebebiyet verdikleri hatâların tashihi hususunda bir selâhiyetin tanınmaması, hizmetin sıhhat ve selâmeti yönünden bir eksiklik olarak tezahür etmiştir.

Tapulaması yapılan ve yapılmış bulunan yerlerde düşülen haâların tashih yetkisi, birinci derecede bölgede faaliyette bulunan Tapulama müdürlüğü için bahis mevzuudur. Bölgede Tapulama faaliyeleri sona ermiş ve müdürlük bu bölgeden ayrılmış ise, düzeltmelerin Genel Müdürlüğün selâhiyetli kılacağı memurlar tarafından yapılnası düşünülmüştür.

Bu memurların, **mahallî Tapu idaresi memurları da** olabileceği tabiidir.

Tapulama dolayısiyle düşülen hatâların tashihi yetkisi Tapulamadan sonra gayrimenkullerin tedavül etmemiş olması ve tashih neicesinde üçüncü şahısların müktesep haklarının ihlâl edilmemesiyle sınırlıdır. Aksi takdirde, yani üçüncü şahısların hukukuna müessir hallerde tashih ancak muvafakatla yapılır.

346

C) **94 üncü maddenin Millet Meclisinde müzakeresi sırasında**, bu madde hakkında söz isteyen olmamış, sadece Tekirdağ Millet Vekili Turhan Kurt : (Tapulama Kanunu) tasarısının 94 üncü maddesinin Anayasa diline, yaşıyan ve konuşulan Türkçeye uygunluğunun sağlanması için bir teklifte bulunmuş, bu teklif gereğince de maddenin sadece kelimeleri Türkçeleştirilmiştir. Üzülerek kaydedelim ki bu kadar önemli bir madde üzerinde hiçbir millet vekili konuşmamış ve bu maddedeki anlam yetersizliği üzerinde durulmamıştır.

Cumhuriyet Senatosunda da madde, yine Millet Meclisinde olduğu gibi, görüşmesiz kabul edilmiştir.

3 — Yargıtay 7 nci Hukuk Dairesinin 94 üncü maddesiyle ilgili 25/11/1969 tarih ve 969/7343-7895 sayılı kararı.

Nizalı Parsele ait Tapulamanın 1958 yılında yapıldığı ve itirazsız kesinleşmesi dolayısiyle 7/3/1958 tarihinde Tapuya tescilinin icra edildiği, dosya muhtevası, kayıt örneği ve karşılık yazı ile tesbit ve mahkemece o yolda kabul olunmuştur. Parselden bir kısmının kendisine ait olduğunu ileri süren Selâhattin'in Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğüne vâki müracaatı 21/9/1968 tarihini taşımaktadır. Tapulama Komisyonu kararı 766 sayılı Tapulama Kanununun 94 üncü maddesine dayanmaktadır. Bahsi geçen madde de Tapulamaları yapılmış olan gayrimenkullerden itirazlı olup da komisyonca veya mahkemece karara bağlanmamış bulunanların tahdit ve tesbitinde, ölçü, tersimat ve hesap hatalarında düşülen yanlışlıkların tashih edilebileceği öngörülmüş ve tashihi yapmaya yetkili merci maddede açıklanmıştır. BU MADDEDE ÖNGÖRÜLEN TASHİH İŞLEMLERİ ANCAK VE ANCAK İTİRAZLI OLAN GAYRİMENKULLER ÜZERİNDE YAPILABİLİR. TAPULAMALARI KESİNLEŞMİŞ BULUNAN VE HATTA BU KESİNLEŞMEYE İSTİNATLA TAPU SİCİLİNE TESCİLLERİ İCRA EDİLEN GAYRİMENKULLER ÜZERİNDE KOMİSYONUN VEYA İDARÎ MERCİLERİN HERHANGİ BİR ŞEKİLDE TASHİHAT YAPMASI MÜMKÜN VE GEÇERLİ BULUNMAMAKTADIR. Bu yön Tapulama Mahkemesinin genel olarak görevini tesbit eden Tapulama Kanununun 47 nci maddesinde derpiş edilmiş ve Tapulama Mahkemesinin tahdidi şekilde görevini belirten bu madde de bu yolda işlem yapılmasına cevaz verilmediği gösterilmiştir. Tapulama tesbitlerinin kesinleştiği ve tutanakların Tapu Sicil Muhafızlığına devredilip Tapu siciline tescil olunduğu karşılık yazılarla tesbit edildiğine göre Medenî Kanunun 935 inci maddesi hükmüne nazaran alâkadarların yazılı muvafakatları istisal edilmedikçe veya mahkeme kararı olmadıkça Tapu Sicil memuru dahi hiçbir tashih işlemi yapamaz.

349

Kesinleşip kütüğe tescil edilmiş olan kayıtlar hakkında Tapulama Komisyonunca sonradan değişiklik yapılması kanuna aykırıdır. Bu itibarla Tapulama Mahkemesince Komisyon kararının iptali ile yetinilmek gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir. Bu sebeplerle bozulmasına .

4 — Tapu Kadastro Genel Müdürlüğünün, 7 nci Hukuk Dairesinin yukarıdaki kararına aykırı tamimi :

94 üncü maddenin tatbikinde :

1 — Tapulamadan maksat taşınmaz malların hukukî ve hendesi durumlarını sıhhatli şekilde belirtmek ve hakikî malîkini tâyin etmektir. Tapulama Komisyonunca veya mahkemece karara bağlananlar dışında kalan, tesbitlere ilişkin hatâlı tahdit ve tesbitten doğan, yanlışlıkların fennî veya hukukî diye bir tefrik yapılmaksızın 94 üncü madde uyarınca düzeltilmesi gerekir.

2 — (Tesbitteki esaslara göre) deyiminden güdülen amaç, tutanağın tanzimi sırasında riayet edilen bilir kişi beyanı ile şahit ve ibraz edilen belgelerin değerlendirilmesidir.

3 — 94 üncü maddeye istinaden yapılacak bilûmum düzeltmeler KOMİSYON KARARINA DAYANMALIDIR.

4 — İtirazsız olarak tesbit ve tescil edilip de tapuya devredilen taşınmaz mallarla ilgili yanlışlıkların da ayni şekilde düzeltilmesi mümkündür.

Ancak Tapulama Müdürlüğünce mahallinde inceleme yapılmasını gerektirmeyen ve hasren muhtar, bilir kişi beyanlarına dayanılarak tesbit olunan taşınmaz mal malikinin adı, baba adı ve soyadındaki yanlışlıkların 1193 sayılı Genelge esasları dairesinde tapu sicil muhafızlığınca düzeltilmesi gerekir.

Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü
(İmza)

5 — Konunun münakaşası :

Maddenin birinci fıkrasında bir anlam yetersizliği vardır. İlk nazarda (İtirazlı olup da komisyonca veya mahkemece karara bağlanmamış) cümlesinden, henüz komisyon tarafından itirazları incelenmekte veya mahkemeye intikal eden gayrimenkullerin tesbitinde düşünülmüş hataların düzeltilebileceği manâsı çıkmaktadır. Yargıtay 7. Hukuk Dairesi-

348

nin 25/11/1969 tarih ve 969/7243 esas 7985 sayılı Kararında ..... «Bu maddede öngörülen tashih işlemleri ancak ve ancak itirazlı olan gayrimenkuller üzerinde yapılabilir. Tapulamaları kesinleşmiş bulunan ve hatta bu kesinleşmeye istinaden tapu siciline tescilleri icra edilen gayrimenkuller üzerinde komisyonun ve idarî mercilerin tashihat yapması mümkün ve geçerli bulunmaktadır.» Demekle bu anlama işaret etmektedir. Halbuki böyle bir anlam maddenin gerekçesine, gayesine ve diğer fıkralardaki hükümlerine tamamen aykırıdır.

Şöyleki :

1 — Esasen itirazlı olup da komisyonda incelenmekte olan veya mahkemeye intikal eden taşınmazların tahdit ve tesbitinde, ölçü, tersimat ve hesaplarında düşülen yanlışlıklar resen düzetilir. Bu bakımdan madde, itirazlı olan taşınmazlar için kabul edilecekse, esasen bu maddeye lüzum yoktur.

2 — Maddenin gerekçesinde : «Bu madde, tatbikatta çok duyulan bir ihtiyacı karşılamak ve hatayı yapan teşkilâta bunu düzeltmek imkânını sağlıyarak mal sahiplerini mahkemelere düşürmemek ve huzura kavuşturmak maksadiyle tetvin edilmiştir» diyor. Demekki itirazsız ve mahkemeye intikal etmeden kesinleşmiş taşınmazlardaki hataların düzeltilmesini, idarî yoldan mümkün kılmaktadır.

3 — Maddenin b fıkrasının ikinci bendinde ise : Düzeltme kararlarına karşı onbeş gün içinde yetkili mahkemeye başvurulacağı kabul edilmiştir ki, Tapulama komisyonunda veya Tapulama mahkemesinde incelenmekte olan bir taşınmazın anlaşmazlığı çözümlenmeye devam edilirken, düzeltme kararına karşı bir dâvanın yetkili (Mahalli Sulh veya Asliye) mahkemelerinde açılabileceği görüşünü kabul etmeye imkân yoktur.

4 — Maddenin son fıkrasındaki (Tapulamadan sonra tedavül eden) bendi sicile geçmiş olan veya itirazsız kesinleşmiş taşınmazların tesbitindeki hataların, mal sahiplerini mahkemelere düşürmeden, düzeltilmesi amacını güttüğü hiçbir tereddüde mahal vermeyecek şekilde açıktır.

5 — Bu maddeye göre de düzeltilmenin yapılabilmesi için ilgililerin zımnî muvafakatı aranmaktadır. Çünki Tapulama Müdürlüğü veya yetki verilen memurlar, düzeltmeye karar verdikleri takdirde bu karar ilgililere tebliğ edilecek, ilgililer onbeş gün içinde dâva açmadıkları takdirde gerekli düzeltme yapılacak, dâva açılırsa düzeltme yapılmayacak-

tır. Görülüyorki Medeni Kanunun 935 inci maddesine uygun, fakat yazılı muvafakat yerine ilgililerin zımnî muvafakatı kâfi görülmektedir.

Yukarıda işaret olunan sebepler gereğince : Yargıtay 7 nci Hukuk Dairesinin : ..... **«tashih işlemleri ancak ve ancak itirazlı olan gayri menkuller üzerinde yapılabilir. Tapulamaları kesinleşmiş bulunan ve hatta bu kesinleşmeye istinatla Tapu siciline tescilleri icra edilen gayri menkuller üzerinde idarî mercilerin herhangi bir şekilde tashihat yapması mümkün ve gerekli bulunmamaktadır»** ... görüşüne iştirak etmiyoruz. Bu şekildeki yorumun maddenin ruhuna ve gayesine aykırı olduğu kanaatindeyiz. Yalnız, Yargıtay Kararında da işaret olunduğu gibi 94 üncü madde gereğince verilen kararların dâva yeri Tapulama mahkemeleri değil, mahalli mahkemelerdir. Bu madde ile ilgili bir dâva açıldığı takdirde Tapulama mahkemelerinin görevsizlik kararı vermekle iktifa etmesi gerekir. Esasen Yargıtay 7. Hukuk Dairesi, 12/4/1966 tarih ve 966/8080 - 2007 sayılı kararında : ..... **«Dâva hukukî nitelikte itirazsız kesinleşen Tapulama Tutanağındaki yanlışlıkların düzeltilmesini ilişkin kararın kaldırılması isteminden ibarettir. Böyle bir dâvanın kanunî dayanağı, Tapulama Kanunun 94 üncü maddesidir. Anılan madde de sözü edilen (YETKİLİ MAHKEME) Tapulama Mahkemesi değil genel mahkemedir»** Hususuna işaret etmektedirki bu karar görüşümüzü ve maddenin esasını açıklamaktadır.

6 — 94. Maddeye göre düzeltmeyi hangi merci yapacak?

Tapu Kadastro Genel Müdürlüğünün 94 üncü madde ile ilgili tamiminin üçüncü kısmında : 94. maddeye istinaden yapılacak bilumum düzeltmeler KOMİSYON KARARINA DAYANMALIDIR, denilmektedir. Eğer bu komisyon, Tapulama Kanunun 28 inci maddesine istinaden kurulmuş bir komisyon ise 94 üncü maddeye aykırıdır. Çünki bu madde de sarahaten belirtildiği gibi :

a) Tapulama faaliyeti devam ettiği takdirde Tapulama müdürlüğü Tapulama faaliyetleri sona ermiş ise, Tapu Kadastro Genel Müdürlüğünün yetkili kılacağı memurlar, (Gerekçede de izah edildiği gibi bu memurlar Tapu sicil memurları da olabilir.)

Düzeltmeyi yapacaklardır.

766 Sayılı Tapulama Kanununun 28 inci maddesine uygun olarak kurulan komisyonların verdiği kararlara karşı otuz gün içinde Tapulama Mahkemesinde dâva açılabildiği halde; 94 üncü madde gereğince Müdürlük veya yetkili memur tarafından verilen kararlara karşı onbeş gün

350

içinde mahallî mahkemede dâva açılabilir. Bu bakımdan madde de çok açıkça belirtildiği gibi : 94. madde gereğince verilen kararların Tapulama komisyonlarınca değil, Tapulama müdürlüğünce veya Tapu kadastro genel müdürlüğünün yetkili kıldığı Tapu sicil memurlarınca, 25 inci maddeye uygun şekilde işlem yaptıktan sonra, verilmesi gerekmektedir.

7 — 94. madde ile hangi hatalar düzeltilebilecek?

Maddenin gerekçesinde de çok güzel izah edildiği gibi :

a) Gayri menkulün tahdit ve tesbitinde, ölçü, tersimat ve hesaplarında düşülen yanlışlıklar olacak,

b) Bu yanlışlıklar vazifeli memurların kendi fiil ve hareketleri neticesinde meydana gelecek.

Yoksa tutanaktaki bilir kişilerin beyanlarının aksine hiçbir düzeltme yapılmaz. Bir çok yerlerde tesbitten sonra taşınmaz el değiştirdiği için alıcı ve satıcı, Tapu harçlarından kaçınmak maksadiyle, 94. maddenin verdiği imkânlardan faydalanmaya çalışmaktadırlar. Umum Müdürlüğün tamiminde belirtildiği şekilde : hatanın VAZİFELİ MEMURLARIN KENDİ FİİL VE HAREKETLERİ NETİCESİNDE MEYDANA GELMESİ İCABETMEKTEDİR.

8 — Sonuç :

94. madde de bir anlam yetersizliği vardır. Maddeyi bütünüyle ele alıp gerekçesini ve diğer maddelerle ilgisini gözönünde bulundurarak şöylece sıralayabiliriz :

Tapulama komisyonu ve mahkeme kararına konu olmayan, (30 günlük askı ilânı sonunda) tesbitleri kesinleşmiş bulunan, bu kesinleşmeye istinatla Tapu sicilinde tescilleri icra edilen taşınmazların : tahdit, tesbit, ölçü, tersimat ve hesaplarında, vazifeli memurların kendi fiil ve hareketleri neticesinde sebebiyet verdikleri, hataların :

a) Bölgede halen Tapulama faaliyeti devamediyorsa Tapulama Müdürlüğü, bu kanunun 4 üncü ve 5 inci bölümdeki esaslara göre gerekli incelemeyi teknisyen veya yardımcısına yaptırarak hasıl olacak neticeye göre işi karara bağlayacak, (TAPULAMA KOMİSYONU DEĞİL, TAPULAMA MÜDÜRLÜĞÜ)

b) Tapulama Müdürlüğü faaliyetini bitirerek o bölgeden ayrılmış ise bu çeşit hatalar Tapu Kadastro Genel Müdürlüğünün yetki verece-

ği memurlar tarafından (Mahalli tapu idaresi memurlarında olabileceği maddenin gerekçesinde işaret olunmuştur) Aynı usül ve esaslara göre düzeltme yapılarak karara bağlanacaktır. Tapulama Müdürü veya Tapu Kadastro Genel Müdürlüğünün yetkili kıldığı memurlarca verilen düzeltme kararı, hangi gayri menkule tesir ediyorsa o gayri menkulün ilgililerine usulüne uygun olarak tebliğ edilecek.

Tebliğ tarihinden onbeş gün içinde ilgililer kararın kaldırılmasını yetkili mahalli Asliye veya Sulh mahkemelerinden dâva yolu ile isteyebilirler. Bu müddet içinde kararın kaldırılması için dâva açılmadığı takdirde, bu durum Medeni Kanunun 935 inci maddesine parelel olarak zımnî muvafakat şeklinde kabul olunarak, karar dairesinde sicil ve dayanakları üzerinde gerekli düzeltmeler yapılacaktır.

Şu kadar ki, Tapulamadan sonra tedavül eden veya üzerinde başkalarının aynî hakları taallûk eden gayri menkulllere ilişkin düzeltmeler ilgililerin izniyle yapılabilir.

KRONİK

HUKUK YAYINLARI

Yazan : Avni ÖZENÇ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ DERGİSİ.

Cilt XXIV, Eylûl 1969, Sayı 3, Sevinç Matbaası, 1969 Ankara, 335 Sayfa, Fiyatı 15 Lira.

İçindekiler :

Siyasal Bilim ve Hukuk :

Prof. Dr. A. Suat BİLGE : Milletlerarası Hukuka Göre Milletlerarası Andlaşmaların Akdi.

Doç. Dr. Yılmaz GÜNAL : Hizmet Sebebiyle Emniyeti Suistimal Suçu, Bir Örnek Olay, Sendikal Hakların Yeniden Kazanılması.

Dr. Özer OZANKAYA : Doğu Anadolu Sorunu.

J. GERAUD, G. SPITZER (Çeviren : Dr. Özer OZANKAYA) : Fransa'da Köylülerin Morali.

Dr. Cem EROĞUL : Çin Halk Cumhuriyetinde Anayasa ve İktidarın Örgütlenmesi :

Aysel İ. AZİZ : 1964 Yılında Kıbrıs Buhranı ve Sovyetler Birliği.

Doç. Dr. Türkkaya ATAÖV : Yirminci Yüzyıla Kadar Romen Tarih Kitapları.

Baskın ORAN : İç ve Dış Politika Açısından II. Dünya Savaşında Türkiye'de Siyasal Hayat ve Sağ-Sol Akımlar.

İktisat ve Maliye :

Çelik ARUOBA : Türkiye'de Tarım Kredileri ve Tarımsal Yatırım İlişkileri.

Doktora Tez Özetleri :

Dr. Alâeddin ŞENEL : Eski Yunanda Eşitlik ve Eşitsizlik Üstüne.

Dr. Alâeddin ŞENEL : Equality and Inequality in the Ancient Greece, a Summary.

Kitap Tahlili :

Prof. Fehmi YAVUZ : Türkiye'de Toprak Reformu Semineri.

Dr. Lâtif ÇAKICI — Prof. Dr. Herbert JACOP : Zur Standartwahl Der Uternehmungen.

Dr. Lâtif ÇAKICI — Doç. Dr. Nasuhi BURSAL : Maliyet Muhasebesi Prensipleri ve Tatbikatı.

Dr. Yüksel KOÇ — J. F. WESTON, E. BRIGHAM : Managerial Finance.

***

ANKARA ÜNİVERSİTESİ SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ DERGİSİ.

Cilt XXIV, Aralık 1969, Sayı 4, Sevinç Matbaası, 1970 Ankara, 336 Sayfa, Fiyatı 15 Lira.

İçindekiler :

Siyasal Bilgiler Fakültesinin Kuruluşunun 110 uncu Yıldönümüne Rastlayan 4 Aralık 1969 Günü Fakülte Dekânı Prof. Dr. İlhan UNATın Yaptığı Konuşma.

Prof. Zeki Mesud ALSAN'ın, Mülkiye'nin 110 uncu Kuruluş Yıldönümünde, Yaşlı Mülkiyeli Olarak Konuşması.

Siyasal Bilim ve Hukuk :

Prof. Dr. A. Suat BİLGE : Milletlerarası Andlaşmaların Uygulanması.

Prof. Dr. Cemal MIHÇIOĞLU : Üniversitelerarası Giriş Sınavında Aldıkları Sonuçlara Göre Türkiye'deki Liselerin Başarı Durumları.

Prof. Dr. Mümtaz SOYSAL : Anayasa Diyalektiği Açısından Özerk Kuruluşların Görevi.

Doç. Dr. Türkkaya ATAÖV : Sultan Birinci Selim'in Kanunnânesi.

354

Doç. Dr. Cevat GERAY : Urbanization in Turkey.

Ahmet YÜCEKÖK : Toplumsal Üst Yapı Olarak Siyasal Davranış.

Aysel İ. AZİZ : Sovyetlerin Kıbrıs Tutumları, 1965 - 1970.

İktisat ve Maliye :

Doç. Dr. Tuncer BULUTAY — Hasan ERSEL : Türkiye Millî Gelirinin İller, İmalât Sanayii Gelirinin Ücret ve Kâr Arasında Bölünüşü Üzerine Bir Deneme.

Dr. Beşir HAMİTOĞULLARI : Türk Turizminde Temel Sorun.

Kronik :

Dr. Yüksel ERSOY : Onuncu Milletlerarası Ceza Hukuku Kongresi.

Kitap Tahlili :

Doç. Dr. Türkkaya ATAÖV — M. GUBOĞLU : Paleografia şi Diplamatica Turco - Osmana; Studiu şi Album.

*
**

BANKA VE TİCARET HUKUKU DERGİSİ.

Mart 1970, Cilt V, Sayı 3, 1970 Ankara, Sevinç Matbaası, 363 - 651 Sayfa, Fiyatı 20 Lira.

«Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları»

İçindekiler :

Makaleler :

Sıtkı AKYAZAN : 7129 Sayılı Bankalar Kanununun 50. maddesine Göre Munzam Teminat Müessesesi.

Mustafa ÇENBERCİ : Türk Hukuku Açısından Toplu İş Sözleşmesi, Toplu İş Sözleşmesi Anayasal Mahiyeti ve Toplu İş Sözleşmelerine İlişkin Bazı Sorunlar.

İsmail DOĞANAY : Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Karada Eşya Taşınması.

355

Görüşler :

Prof. Dr. Reşat D. TESAL : Fransız Bankacılığı Üzerinde Hukuk Açısından Bir İnceleme.

Prof. Dr. Halûk TANDOĞAN : Yargıtay'ın Bankalar Kanunu Md. 50 f. II ye Göre Nelerin Ön Teminat Sayılabileceği Konusunda İçtihadı Birleştirme Kararı Hakkında Düşünceler.

Prof. Dr. Yaşar KARAYALÇIN : Anonim Şirket Yönetim Kurullarında Başkanın Üstün Oyu.

İsmail DOĞANAY : Türk Ticaret Kanununun Haksız Rekabete Dair Hükümleri Yargıtay'ca Nasıl Uygulanıyor.

Fuat İLALAN : Akreditif ve Kullanılması.

Dr. Ayhan AYBAR : Sigorta Politikası.

Kararlar :

Dr. Turgut SENGİR : Adi Ortaklıklarda Tasfiye Memuru Tayini.

Dr. Asis. Fırat ÖZTAN : Yargıtay Kararları.

Mevzuat :

Dr. Asis. Fırat ÖZTAN : 30, Temmuz. 1969 — 31. Ocak. 1970

*
**

SAYIŞTAY DENETÇİLERİ DERNEĞİ MESLEK DERGİSİ, MALÎ HUKUK.

Yıl 1, Sayı 1, Mart 1970 Ankara, Ayyıldız Matbaası, 40 Sayfa, Fiyatı 5 Liradır.

Sayıştay Denetçileri Derneği tarafından iki ayda bir yayınlanır.

Yeni yayın hayatına başlıyan DERGİ, isminden de anlaşılacağı gibi, malî mevzuattan ve malî hukuktan bahseder. Ayni zamanda, Sayıştay, Danıştay, Yargıtay ve Vergiler Temyiz Komisyonu Kararlarını da içersine alır.

356

İçindekiler :

Rıza TURGAY : Malî Hukuk İçin.

Sedat TARHAN — Ergin ÖZSINMAZ : Çıkarken.

Necmettin NARLIOĞLU : **Anayasa Mahkemesi Kararlarına Göre 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun Durumu.**

Doç. Dr. Seyfullah EDİS : **Teknik Elemanların Hukukî Durumu.**

A. Mithat TESTERECİ : **Artırma, Eksiltme ve İhale Kanunu Neden Değiştirilmelidir.**

Kemâl ERSUN : Devlet Malları Mevzuatına Dair.

Orhan ARIKAN : Sayıştay ve Etkenlik Denetimi.

Necati NARİN : **2490 Sayılı Artırma, Eksiltme ve İhale Kanununa Tâbi Daireye Müesseselerce Aktedilen Sözleşmelerle, Bu daire ve Müesseselerin Yapım ve Onarım Hizmetlerine İlişkin Hakedişlerin Düzenlenme ve İncelenmesi Hakkında Bilgiler.**

Hasan Basri GÜLTEKİN : Danıştay Kararları Hakkında Açıklamalar.

Galip HALICI : Tarım Kazançlarında Vergilendirme.

Rüstem ESENSOY : Sayıştay ve Gelir Denetimi.

Tuncay OKTAY : Gelişmiş Ülkeler ve 1970 (Çeviri)

Sayıştay Kararları.

Danıştay Kararları.

Yargıtay Kararları.

Vergiler Temyiz Komisyonu Kararları.

*
**

AVUKATLIK KANUNU ve AVUKATLAR YARDIMLAŞMA KANUNU.

Derleyen : Cevat SELÇUK, Ayyıldız Matbaası A. Ş., 1970 Ankara, 56 Sayfa, Fiyatı 750 Kuruş.

Kitap; 26/2/1970 Günlü ve 1238 Sayılı Kanunla yapılan değişiklikleriyle tek metin (Avukatlık Kanunu) ve 19/3/1969 günlü ve 1136 Sayılı

Avukatlık Kanunu ile yapılan değişiklikleriyle tek metin (Avukatlık Yardımlaşma Kanunu) ndan bahseder.

*
**

CEZA VE TEVKİF EVLERİ MEVZUATI. (Hükümlüler ile Tutuklulara Lûzumlu Bilgiler)

Yazarı : İsmail İPLİKÇİOĞLU, As Matbaası, 1969 İstanbul, 205 Sayfa, Fiyatı 20 Lira.

Kitap; Ceza ve Tevkif Evleri konusunun, gayesi, yaşantısı ve muhafazası bakımından içindekiler ve dışındakiler için büyük önem taşıdığından bahseder.

Görev ve selâhiyet; bunlar gayet iyi bilinmekle fayda ve kuvvet kazanırlar. Fayda ve kuvvet; cezaevlerinin nizam, huzur ve asayişinin ana unsurunu teşkil eder.

Genellikle cezaevleri; tecrithane olmaktan çıkarılmalı, bir istihsal müessesesi haline getirilmelidir.

Mevzuat, işaret edilen konular, cezaevi içinde ve dışındaki problemlerin çözümünü bir araya getirmiş bulunmaktadır.

Kitap altı bölümde incelenmiştir.

Birinci Bölüm : Cezaların İnfazı Hakkında Kanun.

İkinci Bölüm : Kanun Yolları.

Üçüncü Bölüm : Cezaya Ehliyet ve Bunu Kaldıran Veya Hafifleten Sebepler Akıl Maluliyeti.

Dördüncü Bölüm : Ceza Mahkûmiyetlerinin Neticeleri Ve İcra Şekilleri.

Beşinci Bölüm : Gerekli Değişik Konular.

Altıncı Bölüm : Artırma Eksiltme ve İhale.

*
**

TAHLİYE VE KİRA TESBİTİ DÂVALARI. (İkinci Baskı)

Yazarı : Celâl ERDOĞAN, Balkanoğlu Matbaacılık Ltd. Şti.., 1970 Ankara, 304 Sayfa, Fiyatı 30 Lira.

356

Kitap., 6570 Sayılı Kira Kanununun 2 ve 3 ncü maddelerinin Anayasa Mahkemesince iptali üzerine meydana gelen boşluğun giderilmemiş olduğundan ve boşluğun, Yargıtay İçtihatlarıyla giderildiğinden, tahliye ve kira tesbit dâvalarına bu şekilde bakıldığından bahseder.

Kitapta; Borçlar Kanunu ve 6570 Sayılı Kanunla, diğer kanunlardaki tahliye sebepleri bütün ayrıntıları ile incelenmiş, kira tesbiti, kiralanandan doğan tazminat dâvaları derinliğine açıklanmış ve takip kolaylığı bakımından her bölümün altına o bölümle ilgili 634 Yargıtay emsal kararı düzenli bir şekilde sıralanmıştır. Bunlara ek olarak, tahliye dâvalarının her türüne ve kira tesbitine ait dâva dilekçesi, ihtarname ve hüküm örneklerine de yer verilmiştir.

Kitap yedi kısımda mütalâa edilmiştir.

Birinci Kısım : Tahliye Dâvalarında Usule Ait Genel Bilgiler.

İkinci Kısım : Adi ve Hâsılat Kirası.

Üçüncü Kısım : Taşınmaz Mal Kiraları Hakkında Kanun.

Dördüncü Kısım : Diğer Kanunlara Göre Taşınmaz Mal Tahliyesi.

Beşinci Kısım : Kira Bedelinin Tesbiti Dâvaları.

Altıncı Kısım : Kira Bedeline Ait Alacak ve Kiralanandan Doğan Tazminat Dâvaları.

Yedinci Kısım : Tahliye Dâvalarında Usul İşlemlerine Ait Örnekler.

***

HABERLEŞME HUKUKU. (Basın - Radyo - TV.)

Yazarı : Prof. Dr. Feyyaz GÖLCÜKLÜ, Sevinç Matbaası, 1970 Ankara 281 Sayfa, Fiyatı 12,50 Lira.

«Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No. 292» ve «Basın ve Yayın Yüksek Okulu Yayınları No. 1»

Eserde; inceleme, tasvirden ziyade fonksiyonel olmuştur. Kütle haberleşmesinin temel sorunları ve ana bünyesi ele alınmıştır. Bu meyanda kişi hürriyetleri de tetkik edilmiştir. Sonra, haberleşme hukukuna özgü sorunlarına da değinilmiştir. Kütle haberleşmesinin tüm görünümüne, basın ve yayının kamusal misyonu açısından bakılmıştır. Bu zeminde sonuçlara varılmıştır.

359

Eserde, hareket noktası olarak Türk mevzu hukuku seçilmiştir. Tarihi bilgilere ve yabancı örneklere, sadece, açıklamaların daha belirli olması için başvurulmuştur.

Eser; beş bölüme ayrılarak tetkik edilmiştir.

Birinci Bölüm : İlk Düşünceler, Ana Kavramları.

İkinci Bölüm : Haberleşme Hürriyetinin Tanınması.

Üçüncü Bölüm : Kütle Haberleşmesinin Denetimi.

Dördüncü Bölüm : Haberleşme Hürriyeti Karşısında Devletin Olumlu Tutumu.

Beşinci Bölüm : Radyo ve Televizyon Rejimi.

**
*

SOSYAL SİGORTALAR KANUNU.

Yazarları : Memduh YELEKÇİ — Ethem ARSAKAY, Ulusoğlu Matbaası, 1970 Ankara, 494 Sayfa, Fiyatı 25 Lira.

Kitap hakkında, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi Sayın Mustafa Çenberci, düşüncelerini olumlu bir şekilde belirttikten sonra, müellifin, başarısının devamlı olmasını temenni ettiğini ve tekrar müellifi yürekten kutladığını da açıkça ifade ederler.

Bu kitapta; 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu madde madde ele alınmıştır. Her maddenin altına; ilgili Yargıtay Kararları, mülga kanunlarla ilişkileri, ilgili genelgeler konulmuştur.

Eser onbeş bölümde tetkike tabi tutulmuştur.

Birinci Bölüm : Genel Hükümler.

İkinci Bölüm : İş Kazalariyle Meslek Hastalıkları Sigortası.

Üçüncü Bölüm : Hastalık Sigortası.

Dördüncü Bölüm : Analık Sigortası.

Beşinci Bölüm : Malûllük Sigortası.

Altıncı Bölüm : Yaşlılık Sigortası.

Yedinci Bölüm : Ölüm Sigortası.

Sekizinci Bölüm : Primler.

Dokuzuncu Bölüm : İsteğe Bağlı Sigorta.

Onuncu Bölüm : Ortak Hükümler.

Onbirinci Bölüm : Çeşitli Hükümler.

Onikinci Bölüm : Ceza Hükümleri.

Onüçüncü Bölüm : Karşılıklar ve Teknik Bilânço.

Ondördüncü Bölüm : Geçici Hükümleri.

Onbeşinci Bölüm : Son Hükümler.

***

TÜRK İŞ HUKUKU YARGITAY EMSAL KARARLARI.

Derleyenler : A. Baki ORHANER — Süleyman ORHANER, Sevinç Matbaası, 1969 Ankara, 752 Sayfa, Fiyatı 40 Lira.

Kitapta; İş Hukukuna ilişkin Yargıtay Kararları yer almaktadır. Kitabın arka tarafına, biri kanun maddelerine ve diğeri her kanuna ilişkin ayrı ayrı bölümler halinde içtihat özetlerine göre düzenlenmiş mufassal fihrist konulmuştur.

Kitapta, 660 karara yer verilmiştir. Bu kararlar, beş bine yakın içtihatların ayıklanmasından sonra meydana gelmiştir.

İçindekiler :

931 Sayılı İş Kanununa İlişkin Emsal Kararları.

854 Sayılı Deniz İş Kanununa İlişkin Emsâl Kararları.

506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa İlişkin Emsal Kararları.

Faizle İlintili Emsal Kararları.

Avukatlık Parasiyle İlgili Emsâl Kararları.

Usul Hukukuna İlişkin Emsal Kararları.

6772 Sayılı Kanuna İlişkin Emsal Kararları.

274 Sayılı Sendikalar Kanununa İlişkin Emsal Kararları.

275 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanununa İlişkin Emsal Kararları.

Kanun Maddelerine Göre Fihrist.

Alfabetik Fihrist.

***

361

SATIŞTA OLAN ADALET BAKANLIĞI YAYINLARI

Zürih Şerhi Serisi	*Fiyatı*
Egger : (Çev : T. Çağa) Aile Hukuku, 1949, Mad : 241 - 345	3.00
Egger : (Çev : V. Çernis) Vesayet, 1955, Cilt : 2, Mad : 382 - 483	4.50
Egger : (Çev : V. Çernis) Vesayet, 1955, Cilt : 2, Mad : 382 - 438	4.50
Oser - Schönenberger : (Çev : Prof. Dr. İ. Sungurbey) İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, 1964, Mad : 492 - 529	15.00
Oser - Schönenberger : (Çev : Prof. Dr. Fikret Arık) İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, 1966, Birinci Fasikül; Madde : 184 - 215	5.00
Bern Şerhi Serisi	
Becker : (Çev : Dr. Bülent Olcay) İsviçre Medenî Kanunu Şerhi. VI. Cilt : Borçlar Kanunu. I. Kısım : Genel Hükümler. Fasikül I : Madde 1 - 36. Ankara 1967	7.50
Becker : (Çev. Dr. Kemal Reisoğlu) İsviçre Medenî Kanunu Şerhi. VI. Cilt : Borçlar Kanunu. I. Kısım : Genel Hükümler. Fasikül II : Madde 37 - 63 Ankara 1968	7.50
Becker : (Çev. Dr. Osman Tolun) İsviçre Medenî Kanunu Şerhi. VI. Cilt : Borçlar Kanunu I. Kısım : Genel Hükümler. Fasikül III : Madde 64 - 103 Ankara 1969	7.50
Yargıtay Kararları	
İçtihadı Birleştirme Kararları. Hukuk Kısmı, 1930 - 1947	6.00
» » » » » 1955	75
» » » » » 1956	50
» » » Ceza Kısmı 1952	10
» » » » » 1953	25
» » » » » 1954	25
» » » » » 1955	25
» » » » » 1956	25
» » » » » 1957	25
Yargıtay Kararları 1941 - 1942 Ceza Kısmı	3.00
» » 1944 » »	3.00
» » 1945 » »	3.00
» » 1946 » »	2.50
» » 1948 » »	3.00
» » 1949 » »	2.00
» » 1950 » »	2.00
» » 1951 » »	3.00
» » 1952 » »	3.00
» » 1953 » »	3.00
» » 1954 » »	2.50
» » 1955 » »	2.50
» » 1959 » »	1.00
» » 1941 - 1942 Hukuk Kısmı	3.00
» » 1944 » »	3.00
» » 1945 » »	3.00
» » 1946 » »	2.50
» » 1948 » »	3.00
» » 1949 » »	2.00
» » 1951 » »	3.00
» » 1952 » »	3.00
» » 1953 » »	3.00
» » 1954 » »	3.00
» » 1955 » »	3.00
» » 1959 » »	4.00
Diğer Yayınlar	
Yargıtay Yüzüncü Yıl Dönümü Armağanı	30.00
» » » » » (Albüm)	60.00

363

Dr. Recai Seçkin: Yargıtay Tarihçesi, Kuruluş ve İşleyişi.	10.00
İsviçre Federal Mahkeme Kararları 1945	1.00
» » » » 1946	1.00
» » » » 1947	1.00
Wieland: (Çev: İ. H. Karafakıh) Aynî Haklar, İkinci baskı, 1949, Cilt: 2	7.50
Wahl: (Çev: K. Berker) Deniz Ticareti Hukuku, nazarî ve amelî, 1948	3.00
Vidal-Magnol: (Çev: Ş. Devrin) Ceza Hukuku Cilt: 1. 1949	4.00
Dr. Recai Seçkin: 1961-1962 Adalet Yılının Açılışı Dolayısiyle Söylev	50
Bustamente Sirven: Hukuku Hususiyei Düvel Kanunu Projesi, 1930	50
Vehbi Yekebaş: Suç ve Suçlunun Taaddüdü ve Cürme İştirâk, 1952	1.50
Dr. Recai Seçkin: 1964-1965 Adalet Yılını Açış Söylevi	50
Seçim İşlerinde İtiraz ve Şikâyetler Klavuzu. (T. C. Yüksek Seçim Kurulu Yayınlarından) 1964	2.50
Esbabı mucibeli Avukatlık Kanunu ve Talimatnamesi, 1939	50
İnhulsen: (Çeviren: Rıfat Taşkın) İngiliz Ceza Muhakemeleri Usulü. 1938	1.00
Kerdaniel: (Çeviren: Rasih Yeğengil) Şahitlik ve Şahidin psikolojisi. 1937	50
Ceza Hukukunu tevhid birinci beynelmilel konferansı. Varşova, 1-6 İkinciteşrin 1927.Konferans vesikaları. Çeviren: Mustafa Nuri Devres	8.00
Ceza Hukukunu tevhit üçüncü beynelmilel konferansı. Brüksel, 26 Haziran 1930 Konferans vesikaları, Çeviren: Mustafa Nuri Devres.	3.00
Ceza Hukukunu tevhit beşinci beynelmilel konferansı. Madrit, 14-20 Birinciteşrin 1934, Konferans vesikaları, Çeviren: Mustafa Nuri Devres	3.00

Adalet Dergisi'nin sayıları tamam olanlar yazılmıştır.

		Sayısı:	
1938	»	»	30
1940	»	»	30
1941	»	»	30
1942	»	»	30
1943	»	»	30
1947	»	»	30
1948	»	»	30
1949	»	»	1.00
1950	»	»	1.00
1953	»	»	1.00
1954	»	»	1.00
1955	»	»	1.00
1956	»	»	1.00
1957	»	»	1.50
1958	»	»	1.50

Resmî Kararlar Dergisi'nin sayıları tamam olanlar yazılmıştır.

1966 Yılı (İlk sayısı mart ayında yayınlanmıştır) Sayısı: 1.50

Ankara Yarıaçık Cezaevi Matbaası

764